

ИЗДАЊЕ СУМАДИЈСКЕ ЕПАРХИЈЕ

Каленик

6/2011

Цена 80 динара

<http://www.eparhija-sumadijska.org.rs/>

Оливије Клеман

Онуфрије (Вранић)

Саша Антонијевић

*Теологија иконе и црквено
стваралаштво:*

Виктор Бичков

Андреј Давидов

Филип Давидов

Виктор Кутковој

Ејдан Харт

ПАТРИЈАРХ СРПСКИ ИРИНЕЈ ПОСЕТИО ЈАГОДИНУ

ПРАКОСІАКНА ГІМЕРІА

ВИКТОР КУТКОВОЇ

ИЗДАЊЕ ШУМАДИЈСКЕ ЕПАРХИЈЕ

Каленик

Излази са
благословом Његовог
преосвештенства
епископа шумадијског
Господина Јована

Година XXXII
Број 6, (198), 2011.

Издавач
Српска православна епархија
шумадијска

Излази
шест пута годишње

Главни и одговорни уредник
Никола Миловић, протојереј

Заменик главног и одговорног
уредника
Негослав Јованчевић

Редакција
Др Зоран Крстић, протојереј -
ставрофор
Милић Марковић, протојереј
Марко Митић, протојереј
Рајко Стефановић, протојереј
- ставрофор
Драган Икић, јереј
Небојша Младеновић,
протојереј
Гордана Јоцић
Владан Костадиновић

Уредништво и администрација
"Каленик"
Владимира Роловића број 1,
34000 Крагујевац,
e-mail :
n.milovic2@gmail.com

Тираж
5000 примерака

Дизајн и припрема
Дејан Манделц

Штампа
БЕОШТАМПА, Београд

271.222(497.11)
ISSN 182-6166 = Каленић
COBISS.SR - ID 50771212

9 771820 616009

Оливије Клеман, Врхунац и поредак.....	2
Онуфрије (Вранић), Недоумице у вршењу суботње службе.....	6
Виктор Бичков, Канон као основа стваралаштва.....	8
Андреј Давидов, Енкаустични иконопис.....	11
Филип Давидов, О одговорности која лежи на савременим иконописцима.....	13
Виктор Кутковој, О значењу материјала у црквеној уметности.....	14
Ејдан Харт, Мајка Божијана празничним иконама.....	16
Патријарх српски Иринеј посетио Јагодину.....	18
Саша Антонијевић, Крагујевачка прича.....	26
Александар Шаргунов, О истинској љубави.....	30
С. Хејз, Православна мисија у тропској Африци.....	32

Из летописа Епархије шумадијске
Промене у Епархији шумадијској
Служења, приједи и посете епископа шумадијског Г. Јована
Дечија страна

ВРХУНАЦ И ПОРЕДАК

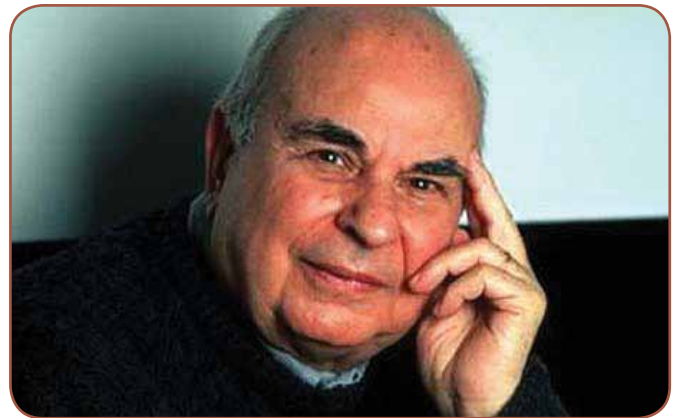
Одломак из књиге *Развој источног хришћанства* која се налази у припреми за штампу издавачке делатности Епархије шумадијске

За време овог периода, а нарочито за време владавине династије Македонаца (867-1056), византијска цивилизација у правом смислу достиже своје златно доба. Афирмише се нови поредак, хришћански свакако, али много комплекснији него што то изгледа на први поглед. Између хеленизма и хришћанства, два пола те цивилизације, није било правог сједињавања, али је успостављена плодна *симфонија* која се понекад раскидала, уступајући место снажној напетости. Далеко од тога да је хеленизам изгубио своју сакралну снагу космичке и социјалне иманентности, а Хришћанство је, упркос великим искушењима, сачувало есхатолошки карактер, који се не затвара у себе, већ оживљује. У овом поглављу, желели бисмо да укратко поменемо неколико аспеката тог сусрета.

*

Упркос хришћанском поретку, дуалитет Цркве и државе, као и хришћанства и личне културе, опстаје и коегзистира веома јасно. Царски универзитет, државне школе и многе приватне школе нису никада били црквене институције. У њима се учила граматика, разне науке и философија, али не и теологија. Неке правне одредбе римског порекла, упркос великим напорима учињеним у правцу њиховог усвајања, нису никад прихваћене од стране Цркве, нарочито оне које су се односиле на брак, док кругови образованих лаика (нарочито правници и државни службеници) не престају да изучавају и обогаћују античко наслеђе. Восталом, у тој атмосфери узвишене културе која је повезана са истрајношћу градског живота (односно отвореног света у којем се врши размена добара и идеја), рационализам аристотеловског типа није ни најмање представљао проблем. Врло рано Црква га је очистила од његових метафизичких уплитања и трансформисала у чисту гимнастику интелекта, драгоцену и потчињену школској теологији, и то не ради доказивања вере, већ управо како би показала веру и отклонила погрешна учења. Изгледа да је грчка Црква у научном домену подстицала здраву и слободну рационалност[□] како би се борила против народног сујеверја, а нарочито против магије неоплатонизма и *халдеизма*, који су у великој мери били присутни у византијској цивилизацији. У Патријаршијској школи, тј. Великој школи независне теологије царског универзитета, најпре се изучавао аристотелизам, који је био нека врста *педагошког уласка*, сведен на пуко изучавање методе. Чисто теолошко изучавање, које је потом следило, било је потпуно фокусирано на Свето Писмо, нарочито на Нови завет, који су предавала два главна професора – професор *Јеванђеља* и професор *Апостола*.

У сваком случају, монаштво је пре свега било то које није престајало да одржава есхатолошку тензију између Цркве и света. За разлику од Запада (и Русије), византијски монаси нису морали да подучавају основама културе друштво које је само по себи било веома образовано. “Општа атмосфера, већ презасићена културом,

у којој су се укрштале струје најразличитијих, често и веома двосмислених идеја, била је на страни монаштва у његовој суштинској борби. Односно, монаштво је у име читаве Цркве сведочио о томе да је Бог дошао у телу, и у потпуности обновио лик човека по свом облицију.”[□] Превазилазећи и допуњавајући ту школску теологију, византијско монаштво је сачувало предање једне суштинске теологије која не одваја познање од постојања. Такође, монашке школе су избациле из свог учења сваки траг паганског хеленизма и, снажно се супротстављајући *књишкој* култури, ставиле акценат на смрт и васкрсење целокупног човека (такође и његовог ума, свести) преко светотајинског и аскетског учења у Христовој смрти која оживљава. Подстицано литургијским и личним размишљањем о Светом Писму, ово монашко учење се појављује као непрекинуто тумачење сведочанства апостола Павла о *лудости крста* и мудрости овога света *која се показала као луда* (види: Рм 1, 21).

Тај бурни поларитет између теолошког учења и монашког созерцања, затим оданост патристичком предању, како би се на том раскршћу Откривења преобразили основни појмови хеленизма, скромно и застарело познавање Аристотела и, на крају, нужност одбране саме проблематике Библије насупротив утицају хеленског гносиса, дају објашњење због чега на Истоку није настала *схоластика* у правом смислу те речи. Византија је имала чисто школску теологију, без грандиозног спекулативног устројства у којем *природни* разум покушава да докаже истинитост вере, односно без западне страсти да се нешто објасни... Једино је почетком XII века митрополит никејски Евстратије, који је иначе био изврстан тумач Аристотела, изложио мишљење по којем је могуће доказати хришћанско учење аргументима разума и тврдио да је могуће оповргнути монофизитизам Јермена силогистичком аргументацијом. Осуђен је због јереси (можемо се запитати да ли је било неког одређеног афинитета између несторијанизма, коме је био превише наклоњен, и *природне теологије*), али његов покушај није имао никакав одјек на Истоку. Међутим, његова тумачења Аристотела која су преведена на латински, користили су Алберт Велики и Тома Аквински и она су допринела дефинитивној победи Аристотела на Западу.

*

Прави проблем који је византијском хришћанству представљао античко наслеђе није била аристотеловска рационалност, већ неоплатонско посвећивање, које је понекад било везано за идеје које су дошле из Ирана, Египта и Месопотамије, а можда је било и у вези са тајним култовима, међу којима су поједини у забаченим деловима Тракије и Анадолије опстали и до данас. Такав платонизам, обременен чисто религијским садржајем, изгледа да је за многе образоване лаике представљао стално искушење. Можемо разумети зашто га је Црква избацила из свог учења, али још боље можемо увидети сву комплексност византијског хришћанства уколико се подсетимо да је платонизам крунисао профано учење, било државно, било приватно.

Док је богумилство изгледа настављало правац неке врсте историософистичког патетичког гносиса, византијски платонизам је, макар у својим узвишеним облицима, био наследник грчког схватања космоса, прожегтог снажном носталгијом и спокојством. У тој визији, добро се поистовећује са мером, душа овога света са тихим плесом небеских тела, а љубав са истраживањем, кроз и изнад чувствености, до хармоније бројева и светског ума. Чак и градски закон треба да буде одраз тог космичког поретка, како би учествовао у умственој суштини бића.

За онога ко се ограничавао на ову перспективу опасност се налазила у игнорисању личности и историје, поистовећивању божанског и умственог и, на крају, у банализовању или негацији светотајинског реализма од стране полурационалног и полумистичног спиритуализма.

*

Сукоб грчке Цркве и платонизма, препуног езотерије и теологије, био је неизбежан. Тај сукоб ни у ком случају није био сукоб са самом платонском философијом, чије су вредности транспарентности и учешћа биле асимилване од патристичке мисли и иконографије. Оци Цркве су свакако дали платонској концепцији идеја изван лични и динамички карактер, учећи да идеје не припадају Божијој суштини већ Његовој стваралачкој вољи. Оне унапред утврђују различите облике учешћа у божанским енергијама и оне се не одражавају у стварању већ га прожимају и преображавају, под условом да лична бића одговарају свом назначењу.

Византија је све време била раздирана библијским и монашким есхатолошким схватањем, али њу су често привлачили опскурност и хеленизам образованих лица, која су у појединим периодима хтела да направе од платонизма неку врсту религије. Ипак, између тих неспојивих екстрема, Византија је (као и руска религијска философија XIX и XX века) понекад маштала о вазнесењу грчког космоса и освећене природе у блистању Христа Славе.

*

Један човек науке и вере, велики хуманиста и платонистички философ, започиње у XI веку покушај те синтезе. Михаил Псел, директор *Филозофског факултета* и тзв. *конзул философа*, што ће рећи вођа неке врсте реда

најбољих хуманиста Константинопоља који су били *философи Сената*, усудио се написати патријарху: „Ја такође заузимам место које није мање узвишено од твог.“ Знао је да направи разлику (и управо у томе се огледа аутентичан хришћански карактер његове мисли) између платонистичке философије, као људске мисли која има своје границе, и оријенталне магије у коју се она заглибила. Сматрао је грчке философе претечама хришћанства и трудио се да помири отвореност и поредак у једној визији која дели монашко созерцање и политичку активност (у старом и глобалном смислу

те речи). Уколико уз помоћ ума (*nous*), који је интуитивни центар човека, и *аскетских врлина* можемо постати слични Богу, онда можемо постати слични Богу и на унутрашњем легитимном плану *разума*, који стичемо преко *политичких врлина* које стављају државу у универзални поредак и стапају се са иманентношћу божанског *разума* у дубокој осетљивости. У тој перспективи, Псел је покушао да изгради рационалну *хришћанску космологију* која такође води рачуна о символизму записаном у природи и о складу између чулног и духовног. Тако се, у једном позитивном проучавању, сусрећу *созерцање природе* грчких отаца и окултних наука, које Псел у потпуности ослобађа антихришћанске магије, како би од њих направио оруђе за духовно познање космоса. Читава мисао Псела се управљала ка откривењу и није оклевала да јасно прокаже ограниченост платонизма. Међутим, његов духовни алегоризам и његово недовољно познавање узвишене традиције созерцања Православља, по многим питањима су га чинили спорним, што је и поделило многе у Цркви. Неки епископи високог образовања су делили његово мишљење, а један од њих је био и Јован Мавропулос, који је био учитељ Пселу и који је у једном епиграму преклињао Христа да спасе Платона и Плутарха који су били понекад толико блиски Јеванђељу. Међутим, одређени монашки кругови су остали непомирљиви¹ и Псел је морао да се брани пред двојицом патријараха од оптужби за рационализам.

Неповерење Цркве се повећало када је ученик и наследник Псела, Јован Италос, изврнуо гледиште свог учитеља и протумачио хришћанско учење из перспек-

тиве неоплатонске метафизике. Његов Бог је један и неизрецив и Он је природа а не личност, док су чудеса сведена на слабо познате аспекте космичког поретка. Италос проповеда вечност материје, а одраз света идеја поистовећује са божанском суштином. Године 1082. Италос је осуђен и уклоњен у манастир, након чега је свечана анатема *против оних који славе такозвану мудрост философа* накнадно убачена у Синодикон Недеље Православља.

*

Уколико је апсурдно сматрати да је византијско хришћанство платонски настројено, такође је превише шаблонски сматрати превеликим сукоб Атине и Јерусалима, односно, образованог лаиката, који је фасциниран платонизмом, и монаштва, бранитеља *лудости крста*. Наглашавајући све више и више иманентност божанских енергија, Црква је требала да у једном тренутку одговори на унутрашње потребе човека, због којих је велики број хуманиста био привучен платонизму. Псел у XI веку и Никола Кавасила у XIV веку започињу синтезу у којима ће своје место наћи богата духовност лаика, а велелепност византијске уметности сведочи о успешном складу између поретка и отворености и једног преображења античке хармоније у светлости ненадмашне лепоте.

*

У доменима који су уско везани за Литургију и иконографију, три прва века пнеуматолошког периода под Македонцима не представљају епоху иновације и истраживања, већ афирмације једног поретка и примењивања његових могућности. Поредак има неколико покушаја униформизације. Обред који је прихваћен од главног града царства, одмах после иконокластичке кризе (проширен типик палестинског манастира Светог Саве Освећеног од стране Студитских монаха) неодољиво се шири по читавом православном свету. Велико литургијско стварање се зауставило у VIII веку и сада се више ради на преводима, ствара се једнообразност и на величанствен начин се врши усаглашавање. Насупрот томе, у домену иконографије ради се на примени учења о лику, које је разјашњено од стране VII Васељенског сабора и уписивању у свети простор Цркве новог византијског обреда. Управо тада је утврђен класични распоред уређења једне Цркве. У куполи, која је символ Неба, појављује се Христос Пантократор (Сведржитељ) окружен анђеоским војскама. Овде изгледа као да је царски поредак понекада превагнуо над Јеванђељем, као што показује Пантократор из Дафни који је кључ свода и који је представљен више као *страшан* него као *пријатељ човека*. То је још увек Константинова визија Јевсевија Кесаријског, у којој је Бог виђен као Небески Цар коме сводови служе као престо. На сводовима и високим деловима зида патријарси, пророци, апостоли, мученици и епископи представљају живо камење Цркве која је била прасликowana у личностима патријараха, најављена у личностима пророка, утемељена у личностима апостола, беспрекорна у личностима мученика и украшена у личностима епископа. У апсиди се налази Богородица

Молитељка која представља Цркву. Такав је био изглед цркве која је данас срушена, а коју је описао патријарх Фотије и чије примере декора имамо захваљујући мозаицима из IX и X века који су сачувани у Светој Софији у Цариграду.

Међутим, тај декор, који је врло скроман и који је екстремна шематизација икономије спасења, ускоро се обогаћује у наступајућем литургијском периоду, који доживљава свој врхунац током XI века у предивним здањима у Дафни, Светом Луки у Фокиди и у Неа Мони на острву Хиос. На зидовима трансепта (лево и десно од брода у облику крста) и у броду представљени су дванаест великих празника (тј. Благовести, Рођење Христово, Сретење, Богојављење, Преображење, Васкрсење Лазарево, Улазак у Јерусалим, Распеће, Си-

лазак у ад, Јављање Васкрслог Христа апостолу Томи, Вазнесење и Педесетница). У апсиди изнад Богородице налази се причешће апостола, тј. Христос који даје хлеб и чашу апостолима и коме прислужују анђели који носе обележја ђакона, јер је Он тај *који приноси и који се приноси*, као што се каже у Литургији Светог Јована Златоустог. На своду изнад преграде, која још није до краја развијена и која одваја олтар од наоса, понекад налазимо приуговорљен престо, тзв. *Хетимасију*, што наглашава есхатолошки карактер евхаристије коју ту приносимо. Све у свему, ипак тај део остаје променљив, те се догађаји и њихова места често мењају. У храму Светог Луке, који је можда врхунац стваралаштва XI века, Пантократор у куполи је замењен Педесетницом и то је управо оно што је карактеристично за период којим се бавимо.

Та уметност означава златно доба зидног мозаика, чија је израда скуп пројекат и чија употреба треба

да истакне просперитет царства. Мозаик, нарочито спојем своје густине и светлости, до савршенства изражава свештеност преображења. У храму Светог Луке, који је сав у аскетској оштрини, и у Неа Мони, где су шаблонске форме заокружене црном бојом, то долази до екстремног изражаја. Та визионарска уметност више привлачи поглед, па тако духовници који су представљени у великом броју у Светом Луки заиста представљају *око* пре-

ма предивној метафори макаријанског предања. У Дафни, царској грађевини са краја XI века, украшеност постаје блажа како би се припојила једном чисто хеленском смислу спокоја и хармоније. У нартексу се појављује извештан хуманистички скуп сцена из Богородичиног детињства. Међутим, све остаје достојанствено и повучено.

Ипак, сам пневматолошки карактер овог периода ставља акценат на личност која је субјекат сусрета са Христом, и то се све више и више наглашава у црквеној уметности, нарочито после политичких пораза Комнена који су уздрмали византијски понос и омогућили новој осећајности да се боље изрази. Величанствена уметност као *објекат* јустинијановске архитектуре подвлачи саборни карактер Цркве преко јединства унутрашњег простора који је под огромном куполом. Још за време Македонаца, константинопољски архитекти знали су да истакну тај простор уздижући изузетне куполе на пандатифима. Међутим, за време Комнена, па чак и доста пре њих, појављује се у провинцијским школама једна интезивнија уметност, која је више субјективна и која је инспирисана страственим и усамљеним сусретом са Христом о коме је певао Свети Симеон Нови Богослов. Хоризонталну и вертикалну равнотежу замењује уздицање вертикале. Код Грчке Цркве са крстом у основи, купола је смањена и постављена на уздигнут тамбур, те тако можемо видети Пантократора на један више личан начин. Вертикална димензија у тим црквама представља инспирацију

и харизматски силазак благодати, тј. *божански зрак* који потреса созерцатељно срце. Та вертикала не иде од земље ка небу, као у готској уметности, већ је преко куполе усмерена од неба ка земљи. У мањим здањима мноштво замењује јединство, а динамизам преовлађује над статичном пуноћом прошлог времена. Спољашње украшавање постаје веома богато. Са полихромним састављањем цигле и камена, као и захваљујући *асиметричној науци*, зидови се не секу под правим углом, куполе нису строго у облику правилног круга, а њихова линија, која је изрезана отворима тамбура, таласа се у благој облици. Ипак, ништа није претерано, јер све се своди на обожавање, те представља *шаренило* божанске мудрости и живот кроз разноврсност јављања Светог Духа.

У иконографији, нова осећајност се пројављује у изражавању личног сусрета са Христом, који више није Небески Цар већ *Пријатељ човека* (личност над личностима и нежност над нежностима), који је претрпео страдање да би нас оживео. Након византијских победа на Истоку, 944. године, мандилион (тканина на којој је Христос одсликао свој лик) је из Едесе свечано пренесен у Константинопољ. Од тада се представљање Нерукотвореног Образа умножава у православном свету, омогућавајући најсиромашнијима да још овде (на земљи) добију наговештај сусрета лицем у Лице, чију нужност подвлачи Свети Симеон Нови Богослов. Године 1164. у Нерезима, у малој македонској цркви (коју је подигао један члан породице Комнена) традиционалном литургијском циклусу придодато је и неколико сцена из Христовог страдања, а у Трени се види бол Богородице која целим својим телом грли тело свог мртвог Сина, што тој уметности даје извесну дубину људскости која не игнорише, већ чини видљивим тај натприродни мир Распетог који представља сигурност Васкрсења.

Превео са француског Александар Ресимић

напомене:

¹ У XI веку, Кекамен у својој *Стратегији*, делу о хришћанској етици и политици, оповргава митска објашњења природних појава и покушава да изложи позитивна објашњења (cf. Basile Tatakis, *La philosophie byzantine*, Paris, PUF, 1949, p. 159). У XIV веку, Свети Григорије Палама подвлачи да нема догме у природним наукама и позива на слободно истраживање (cf. Jean Meyendorff, *Introduction à l'étude de Grégoire Palamas*, Paris, Seuil, 1959, p. 213).

² Un moine de L'Eglise orthodoxe de Roumanie, A l'intérieur du mystere de l'unité: le moine, dans *L'église en plénitude*, Paris, La Pierre-qui-Vire, 1962, p. 200.

³ Када се Псел 1055. године повукао у манастир Олимп у Витинији, на сам помен Платоновог имена, монаси су се „крстили и мрмљали анатеме против тог хеленског сатане” (Sévérien Salaville, „Philosophie et théologie ou Épisodes scolastiques à Byzance de 1059.” À 1117, dans *Échos d'Orient*, 29, 1930, p. 135).

НЕДОУМИЦЕ У ВРШЕЊУ СУБОТЊЕ СЛУЖБЕ

Аутор овог текста, игуман манастира Саринац, отац Онуфије (Вранић), био је типикар манастира Хиландара и објавио је књигу *Светогорски богослужбени устав*

рисуствујући разним Богослужењима у православним храмовима, познаваоци типика морају приметити да је на нашу велику жалост познавање богослужбеног устава врло оскудно како код појаца (који су углавном богословски образовани) тако и код самих свештенослужитеља.

Непознавање типика, било у парохијским или манастирским храмовима, нарочито долази до изражаја на суботњим службама (петак вече, субота ујутру). Зато ћемо овде изложити правило поретка суботње службе по Типику јерусалимске Свете Лавре, преподобнога и богоноснога оца нашега Саве, по чијем поретку и наша света Црква Богослужи.

Вечерња

На Господи возвах се увек узимају стихире из Минеја на шест, уколико Свети у Минеју има три стихире то се оне понављају како би имали шест. Дакле, петком вече на Господи возвах се не могу узимати стихире Октоиха, изузетак је петак уочи Задушница. Славник се поје из Минеја, уколико га има, док се на и ниње неизоставно узима први Богородичен Октоиха владајућег гласа, односно догматик. Стиховње стихире се узимају из Октоиха, али не оне које су назначене као стиховње већ оне које су штампане на Господи возвах, посвећене мученицима, увек их има три. С тим што се за прву стихиру може узети она која је штампана као стихира на стиховње, јер је и она мученицима посвећена. После прве стихире говоримо свакодневни припев стиховњих стихира, који је дат у Часослову, стих први: *Подигох очи моје Теби Који живиши на небу...* као и пред трећу стихиру, стих други: *Помилуј нас, Господе, помилуј нас...* По отпеваном тропару, на и ниње, узима се други Богородичен владајућег гласа, васкрсни отпуститељни. Тако појући први и други Богородичен чинимо оданије владајућем гласу.

На Светој Гори сачувана је традиција да се петком вече, пре деветога часа служи парастос, панихида, са кољивом. У већини манастира ову панихиду врше у костурници, односно у гробљанској цркви, док се у неким обитељима служи у припрати саборног храма.

На самом парастосу након прочитаног 50. псалма, чита се канон за усопше из Октоиха по владајућем гласу, који је написан на суботњем јутрењу. На самом јутрењу све Атонске обитељи уместо овога канона читају канон храмовног празника. Док на крају вечерње по датом великом отпусту, а пре: *Молитвама светих отаца наших...*, црквењак поставља чирак са упаљеном свећом испод великог полијелеја. Водећа певница отпочиње певање тропара *Са дусима преминулих праведника...* Свештеник, ставши испред чирака окренут истоку, говори јектенију за упокојене *Помилуј нас Боже...* и на крају возглас *Јер си Ти Васкрсење...* Након возгласа свештеник казује *У блаженом уснућу...* Док појци певају *Вечан им спомен*, свештеник остављајући епитрахил на своје место изговара *Молитвама светих отаца наших...*

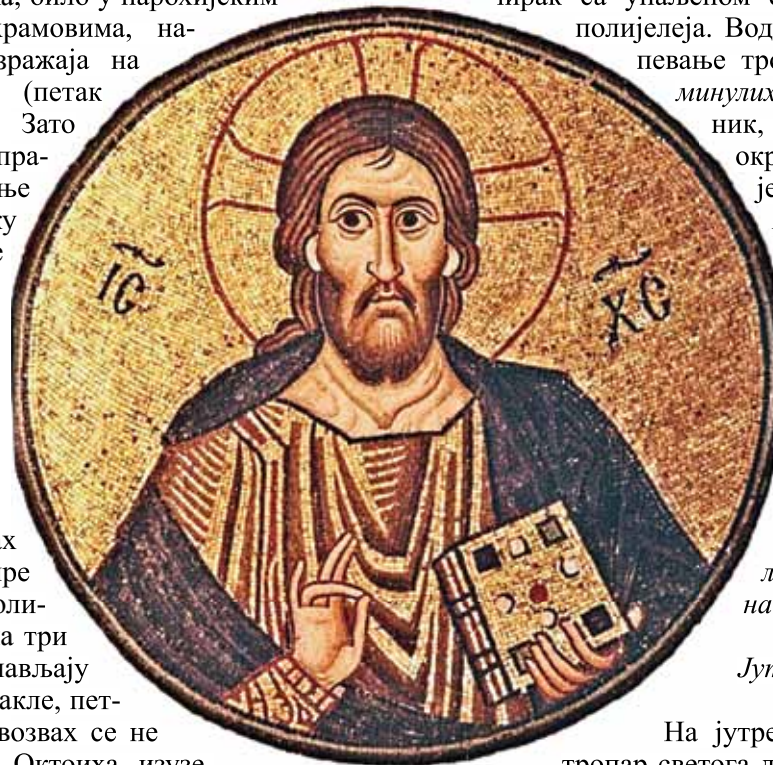
Јутрење

На јутрењу на Бог је Господ тропар светога два пута, Слава и ниње Богородичен по гласу тропара, док смо на вечерњој узимали владајућег гласа. Сједален из Октоиха мученицима, Слава и ниње, Богородичен владајућег гласа (онај који смо узели на вечерњој за отпуститељни).

У манастирским храмовима где се читају катизме, овде се чита 17. катизма: *Блажени непорочни...* Обичај је да се у манастирским храмовима читају, ређе певају, песме канона на јутрењу. За разлику од осталих дана, суботом се најпре узима канон Светоме из Минеја (где се канони поју узети са ирмосом на 6), затим канон храма (на четири) и на крају канон из Октоиха посвећен мученицима (на четири). Канон за покојне се не чита на јутрењу већ се он узима у петак на повечерију.

После треће песме узимамо сједален из Минеја. По шестој песми кондак Светога и икос, уколико га има. По деветој песми, светилен најпре из Минеја, уколико га има. Другим данима узимамо прво из Октоиха, док суботом најпре из Минеја, потом Слава Октоиха и ниње такође Октоиха.

Неретко можемо чути појце како кажу да сваке суботе имамо хвалитне стихире, јер су оне у Октои-

ху, изузев недеље, једино за суботни дан штампане. Међутим, те стихире се не узимају на хвалитне, већ на стиховње. Слично као и на вечерњој. Узимамо стихиру посвећену мученицима, дакле прву, другу и трећу, додајући између свакодневни припев из Часослова, први стих: *Испунисмо се јутрос милости Твоје, Господе...*, други стих: *И нека буде светлост Господа Бога нашега на нама...* Стихире које су писане у Октоиху као стиховње суботе (упокојене) узимају се исто као и оне на вечерњој само у суботу задушница, као и у другој, трећој и четвртој суботи поста, ако се деси алилуја уместо Бог Господ.

Литургија

Оно што често збуњује наше појце у суботњој служби су свакако блажена. Најчешћа пракса је да се блажена узимају на осам, што наше појце збунује, па често бивају убеђени да блажена заправо морају увек бити на осам. Док типик неретко прописује и више (када полијелејни Свети падне у недељу узимамо из Октоиха на шест и Светоме на четири, дакле укупно десет...) исто тако сваке суботе, осим ако је полијелејни Свети, типик нам прописује блажена на шест. Дешава се, да се појци до те мере збуне, да када виде да у суботу у Октоиху има написаних само шест блажена додају још два из неке од песама канона Октоиха. Ово је за типик не само непознато већ и потпуно недопустиво. Изузетак је субота у коју прослављамо Светог са славословљем, полијелејом или хвалитним стихирама, када узимамо четири Светоме, са треће песме канона, а четири из Октоиха.

Тропари у суботни дан се узимају по следећем поретку:

Ако је храм посвећен Господњем или Богородичином празнику, најпре певамо тропар храма, потом тропар дана *Апостоли, мученици и пророци*, затим тропар и кондак Светога из Минеја. Уколико у Минеју нема ни тропара ни кондака тада узимамо *Помени, Господе, као добар*. Слава, *Са светима упокој*, и ниње *Као првине природе* (Јако начатки). Суботом се храмовни кондак изоставља.

Ако је храм Светога: најпре тропар суботе *Апостоли, мученици и пророци*, потом тропар и кондак Светога из Минеја. Уколико Свети нема, онда *Помени, Господе, као добар*. Слава, *Са светима упокој*, и ниње *Као првине природе* (Јако начатки). Дакле, најчешће се збуњујемо, а самим тим и грешимо, на правилу да се суботом (где је храм Светоме) тропар и кондак храма не узимају, јер су већ обухваћени тропаром и кондаком суботе који су посвећени свима Светима.

Добри познавалац типика и мој учитељ истог, блаженопочивши игуман Хиландара, старац Мојсије говорио је да суботњом службом увек можемо проверити нечије познавање типика. Надам се да ће ово мало појашњење донекле помоћи свим црквенослужитељима у бољем познавању бослужбеног устава.

Ана Регат

ИКОНА

Када над тмином сеоском
Олуја гуди победна,
Икона благоносна, древна
Од ње је једини заклон.

Од старих дедова, родитеља
СТИГОШЕ у нашу тугу –
Царева, инока, војних слугу
Правилне, потамнеле црте.

И икона солунског Димитрија
Од шумског цвећа милија,
Из Мајке Божије Одигитрије
Тече благоуханије.

И ко сред тешких сумњи, с муком
Призива спокој изгубљени,
Њега Тројеручица исцели
Чудесно дарујућом руком.

Тада се, љубављу опрљена,
Душа разгори занавек,
Лазурно-црвена засија
Купина Неопалимаја.

Они се моле и заузимају
За бедну овцу своју
И узнесени умињују,
Оштрицу казне примају.

Са руског превела Марија Дабетић

Наш епархијски часопис у сарадњи са Министарством вера и дијаспоре републике Србије у оквиру пројекта „Унапређење верске културе, верских слобода и толеранције“, као дела програма „Остваривање сарадње државе са црквама и верским заједницама“, објављује текстове који унапређују теолошко разумевање и уметничко стваралаштво у области иконописа, фрескописа и других облика визуелног изражавања.

Пројекат је покренут у циљу систематског представљања теологије иконе и црквеног стваралаштва у савременој теолошкој мисли. Реч је о чланцима (или одломцима из обимнијих радова) најистакнутијих савремених стваралаца и теоретичара црквеног сликарства из различитих земаља и различитих помесних Цркава, тако да ће само стваралаштво бити тумачено са више аспеката, што ће допринети увиђању разлика и сличности култура унутар савременог православља као и потпунијем сагледавању комплексне црквеноуметничке проблематике.

На крају пројекта, текстови објављени у Каленићу биће штампани у виду теолошког зборника о савременој православној црквеној уметности.

Виктор Бичков

КАНОН КАО ОСНОВА СТВАРАЛАШТВА

Одломак из књиге „Две хиљаде година хришћанске културе“

Канон у уметности настао је током историјског формирања средњовековног типа естетичке свести (што одговара уметничкој пракси тог времена). У њему је одраз и оваплоћење налазио естетички идеал једне или друге епохе, културе, уметничког правца и томе слично, у том идеалу се учвршћивао најадекватнији систем ликовно-изражајних поступака. Канон се састојао из одређених структура (или схема, модела) уметничких образаца који најпотпуније или најопсежније изражавају основне, значајне елементе духовног садржаја дате културе, то јест као да је представљао први ступањ изражавања уметничког симбола. У староруској уметности канон је постао главни носилац предања (традиције); унутар уметничког обрасца остваривао је функцију знака-модела умно недостижног духовног света. У систему хришћанског поимања света на њему је био задатак визуелног опредмећења практично неопредметивог ступња вечног постојања, или, другим речима, задатак стварања система симбола који одговарају култури свога времена.

У живопису иконописни канон је фиксирао оно што је својевремено Теодор Студит означио као „унутрашњи ейдос“, а на руском се његов смисао, тачније – смисао свега, саопштавао речју „лик“. То је видљива идеална форма ствари, идеални облик човека, у коме је он био замишљен од стране Бога. У канону су утемељење нашли основни ликови православног средњовековља – личности кључних збивања свештене историје, то јест њихове препознатљиве идеје које су се испуниле уметничким садржајем у сваком конкретном делу. Иконописни канон староруског живописа јесте грандиозни систем ликовна, основа уметничког мишљења древних Руса, јасан концепт читаве староруске философије у бојама, отиснут у естетичкој свести древних мајстора, наручилаца и свих верујућих који су свакодневно посматрали ликове, образе, иконе

у храмовима и домовима. У периоду класичног руског средњовековља, канон, по правилу, још увек није био у потпуности фиксиран у иконописном Изворнику – специјалном зборнику приказа и графичких сижеа ликовна који се сликају у црквеној уметности.

Јављајући се као конструктивни темељ уметничког симбола, канон, по правилу, није био носилац естетичког (или уметничког) значења. Оно се, међутим, појављивало само у његовој основи (но, могло се је и не појавити) у сваком конкретном делу уметности. Суштина уметничког стваралаштва у културама канонског типа сводила се на то да је мајстор (у било ком виду уметничке делатности), добро познајући канонску схему дела, могао, уколико је био прави уметник, да усредреди све своје стваралачке снаге на решавање чисто уметничких задатака – конкретном оваплоћењу дате схеме у форми, боји, музичком тону и томе слично. Канон је, ограничавајући уметника у избору, рецимо, сижејно-тематске или опште композиционе линије, пружао практично неограничене могућности у области кључних средстава уметничког израза за одређени облик уметности – боју, форму, ритам у живопису и томе слично.

Уметничко-естетички ефекат дела канонске уметности заснивао се, по свој прилици, на савладавању канонске схеме унутар ње саме путем система, споља незнатних, али уметнички значајних варијација свих

теологија иконе и црквено стваралаштво

њених основних елемената и међусобних веза. Канонска схема izazivala je u psichi srednjovekovnog човека устаљени комплекс информација традиционалног садржаја, а индивидуалне варијације елемената форме – одступања у нијанси од неке идеалне схеме – пружале су мајстору велике могућности на плану емоционално-интелектуалних импровизација на задату тему. Перцепција посматрача није отупљивана једним те истим клишеом, већ се стално побуђивала управо одступањима од строгих канонских ограничења, што је доводило до продубљеног посматрања познате иконе, до проницања у њену суштину, архетипску основу, до откривања нових и нових духовних дубина. У томе се састојало и основно естетичко значење канона у староруској култури, а каноничност је, с пуним правом, могуће сматрати једним од главних принципа естетичке свести Старе Русије.

У средњовековној православној уметности били су канонизовани практично сви основни елементи уметничког језика на којима сам се већ прилично подробно задржао приликом разговора о византијској уметности.

Изграђене канонском свешћу у процесу дуготрајне уметничке праксе, иконописне форме су се у школске сврхе учвршћивале писмено у посебном документу – иконописном Изворнику. У случају када се речју описана слика допуњавала графичком схемом, Изворник се назива „илустрованим“.

Једна од главних функција иконописног Изворника, који се раширио по Русији у XVI и XVII веку, као приручник за иконописце и живописце православног света, била је очување средњовековне традиције у култу живописа који је активно почео да се шири у том периоду.

Талентованом иконописцу класичног средњовековља Изворник обично није био потребан. Принцип каноничности је, донекле, ограничено обухватао читав систем уметничког начина мишљења тога времена, а пријем основних канонско-иконографских схема и образаца још увек није био тако значајан као у позном средњовековљу, па добро припремљеном надареном мајстору није био потребан никакав допунски приручник осим сопствене главе, оштрог ока и извезбане руке.

Средином XVI века слика староруске иконографије почела је изразито да се мења. Традиционалне композиције постају сложеније и развијају се. Појављује се мноштво нових сцена, понекад веома сложених по свом догматском садржају и иконо-

графском решењу. Јавља се тенденција ка рушењу канонске свести. У том моменту Црква се трудила да је излечи полузаконодавним мерама – свеопштим коришћењем официјелно установљених зборника иконографских схема и кратких литерарних описа основних композиција и иконографских типова.

Заједно са овим главним, било је и других узрока широке распрострањености иконописног Изворника у XVI и XVII веку. Нарочито је повећање обима изградње храмова довело до потребе за већим бројем живописаца од којих многи нису били у могућности да стекну високо професионалну обуку. Без нацрта и иконографских напомена они једноставно нису могли да раде.

С друге стране, Изворник није могао (и није томе био намењен) у потпуности заменити канон и готово да ни у чему није могао помоћи мајстору који није био

воспитаван у духу средњовековне уметничке мисли. Изворник је био само допуна канона, својеврсна забелешка канонске свести.

Текст Изворника састављен је тако да рачуна на уметнике који су у основи знали иконографско језгро православног живописа (иконографију основних композиција, главних ликова) или који су пред собом имали одговарајуће цртеже. Најраспрострањеније сцене и ликови у њему описани су лаконски. На пример: „Свети Јован Златоусти. Риза лазурна; у круговима крстови.“ Већа пажња посвећена је описивању мање популарних или ретко представљаних светитеља, нових (или суштински развијенијих од класичних) композиција, мало познатих сижеа.

У другој половини овог периода Изворник је постао неопходно учило за иконописце и живописце, својеврсни систем путоказа чијим су слеђењем они могли остати у оквирима иконописног канона, то јест унутар православне духовне културе свога времена. Самим тим Изворник постаје важно оружје у борби традиционалне руске културе са западноевропским уметничким утицајима који су ојачали у XVII веку. С друге стране, ни он сам није у потпуности могао да избегне те утицаје који су од средине XVI века лагано и непрестано деловали на естетичку свест Старе Русије. У многим одељцима Изворника, чија редакција потиче с краја XVI века, ови утицаји су веома приметни.

У својству једног од главних поступака у осликовању иконографских представа ликова у Изворнику је примењен принцип подударности – однос уметника према општепознатим, по мишљењу састављача, иконографским елементима, међу којима су најчешћи брада (најважније иконографско обележје мушких ликова) и коса. У Изворнику су уобичајене

Текст састављен је тако да рачуна на уметнике који су у основи знали иконографско језгро православног живописа (иконографију основних композиција, главних ликова) или који су пред собом имали одговарајуће цртеже. Најраспрострањеније сцене и ликови у њему описани су лаконски. На пример: „Свети Јован Златоусти. Риза лазурна; у круговима крстови.“ Већа пажња посвећена је описивању мање популарних или ретко представљаних светитеља, нових (или суштински развијенијих од класичних) композиција, мало познатих сижеа.

фразе типа: „брада краћа од оне Василија Кесаријског са проседим власима“, „брада дужа од Власијеве“, „дуге власи на глави и по раменима као Аврамове“, „брада мања од Атанасијеве“ и тако даље. Облик и димензије Василијеве, Власијеве или браде Атанасија Александријског улазили су у збир основних елемената иконографског канона; они су били познати свим староруским живописцима и због тога их Изворник узима за стереотипне форме од којих и ваља стварати још шире поље облика.

Шта даје (или чему води) овај принцип подударности облика? Јасно је да он представља директно праћење каноничког мишљења и усмерен је на његово побољшање или чак очување. Док су разнородни облици појавног света почели (делимично помоћу западноевропских уметничких дела) да се појављују у другој половини XVI века у култном староруском живопису, дотле средњовековно каноничко мишљење тежи да се унифицира, то јест, сведе на некакав скуп традиционално установљених и канонизованих иконописних форми. Допуштајући нове елементе и форме у систему ликовно-изражајних средстава култа живописа, канонички начин мишљења тежи да у њима увиди само модификације традиционалних јединица.

Карактеристичан је, на пример, опис насликаних дечака на у Русији мало познатој композицији „седам дечака“. Изворник лаконски обавештава да први од њих изгледа „као Димитрије Солунски“ и томе слично. Иконографију Димитрија Солунског или светог Георгија у Русији је знао не само сваки живописац, него и сваки верник, пошто су се њихови ликови срели на фрескама и иконама сваког храма. У крајњој мери он ју је могао прецизирати према иконописном Изворнику. На тај начин, нова (или мало позната) композиција састојала се од (визуелно) познатих ликова и улазила је у поље традиционалног канонског начина мишљења. И они сижеи или ликови непознати на нивоу визуелне перцепције (извансазнајни, асоцијативни) били су посматрачу у нечему познати, блиски, као да су већ виђени, али заборављени. Самим тим достигнуто је потпуно јединство читавог уметничког универзума, његова задивљујућа целовитост, ванвремена и ванпросторна издвојеност, самодовољност и стабилност, и то на многим иконама и фрескама XVII века, када су ванканонски елементи постојано стремили да продру у живопис. Полазећи, ипак, од стваралачког преобликовања у систему канонског уметничког мишљења, нарочито путем саодноса са елементима канона и испољавањем у сваком од њих

пластично канонизоване основе (Власијева брада, коса Аврамова, општи изглед Димитријев и томе слично) и нови елементи су заузимали своје место укључивањем у систем каноничког начина мишљења ванканонских елемената.

Овде треба распршити једну од веома постојаних заблуда у наше време, која се састоји у томе да су средњовековни канон, а иконописни Изворник нарочито, можда ограничавали, спутавали стваралачке могућности средњовековних уметника. То може сматрати само човек који није упознат са средњовековном естетиком и уметношћу тога времена и који, при томе, не влада осећањем за боју и форму. Канон није спутавао, већ дисциплиновао стваралачку енергију уметника и усмеравао га у корист духовне културе свога времена, у пределе који су му пружали практично неограничене стваралачке могућности, пре свега у уметничкој сфери, то јест у области пластичне употребе боја; и то је уверљиво установљено у Изворнику као у некој врсти литерарне потпоре канона.

Како, примера ради, треба схватити напомену „брада краћа од Василијеве“ или „оскуднија од Атанасијеве“? Тачне пропорције и облици брада – чак и самих Василија и Атанасија – нигде строго нису биле фиксиране, премда је њихова иконографија била доста добро позната. Брада на свим Василијевим икона-

ма разликују се по нечему једна од друге, чак и у оквирима једног (или неколико различитих школа, региона) иконографског стереотипа. Већ овде је уметник имао довољно слободе у нијансирању форме (а управо се на томе у коначном збиру и заснива уметнички значај иконе). А шта значи „краће“ или „оскудније“? Ограничење само по једној сликарској координати (којих у живопису, за разлику од математике, има бескрајно много). Ово ограничење само уводи дати пластични елемент у поље деловања староруског иконописног канона, али практично не ограничава могућности уметника у његовој конкретној живописној реализацији. То се односи и на све остале напомене Изворника. Оне носе неки најопштији карактер, фиксирају, ако се тако може рећи, макроплан композиције, који јој одређује место у систему канонских образаца живописног универзума Старе Русије и у потпуности уметнику оставља микроплан – творевину конкретног уметничког дела у његовом јединству мноштва непоновљивих елемената боје и форме.

Андреј Давидов

ЕНКАУСТИЧНИ ИКОНОПИС

(одломак)

Шта је то енкаустика?

Древни грчки назив технике – *ἐγκαυστική*, то јест „енкаустика“, означава рад воштаним бојама. У енкаустици се користе суви пигменти од измрвљеног полудрагог камена и природних окера, а за везивање боје користи се на специјалан начин прочишћен, такозвани пунски восак. Восак има способност да обавије пигмент, чувајући његове честице од реакције са другим пигментима, као и од дејства влаге и корозије.

У древној црквеној уметности енкаустика се користила веома широко. Најстарије православне иконе Христа, Богородице и светитеља, које се чувају у колекцијама највећих музеја и манастира света – Кијеву, Константинопољу, Риму, на Синају, и које хришћани побожно поштују, насликане су управо том техником. Развој традиције православне иконе започео је управо техником енкаустике. Ходочасници који су посетили манастир Свете Катарине на Синају, заувек ће памтити утисак који су на њих оставиле најдревније, до данас сачуване, енкаустичне иконе Спаситеља, Богомајке, апостола Петра из шестог века, као и многе друге. Древни мајстори су се прихватили енкаустике сваки пут када је требало створити максимално изражајно и дуговечно дело. Уметници енкаустичари заузимали су посебно место међу другим уметницима, о њиховом стваралаштву стварале су се загонетне легенде.

Због чега се догодио идеолошки заборав, одустајање од енкаустике? Њоме су се широко и успешно користили до десетог века, но постепено, после осмог-деветог века, доминацију преузимају различите технике, нарочито оне јајчаних темпера. То заиста није било случајно, јер је у озбиљној уметности материјал надельиво повезан са резултатом. Дobar уметник увек ради на испољавању својстава употребљеног материјала, и бира најадекватнији материјал који ће по његовом мишљењу на најбољи начин представити тражена својства слике. Од седмог до деветог века у Цркви, то јест у хришћанском свету, водио се крвави рат око питања шта је то слика. Узгред речено, мање истицана, но ипак изразита чињеница је да се током готово две стотине година водио рат по питању уметности.

На крају крајева, као што знамо, сложена историја довела је до победе иконопоштовања и признавања правилности и нужности поклоњења икони као средству општења са Прволиком. Иконопис је наставио да се развија у својим формама, и у поређењу са предходним, доиконоборачким периодом, стил се донекле схематизује, унифицира и канонизује. Уводи се у одређеније оквире и границе. Тек превазиђена иконоборачка криза показала је колико опасан може бити неправилан однос према слици, која је, по схватању Цркве, без свог односа са Прволиком тек „даска са

бојама“. Однос слике и Прволика опредмеђује се учешћем трећег, верника, који се моли пред сликом, по дефиницији Јована Дамаскина „гледајући на слику уносимо се ка Прволику“.

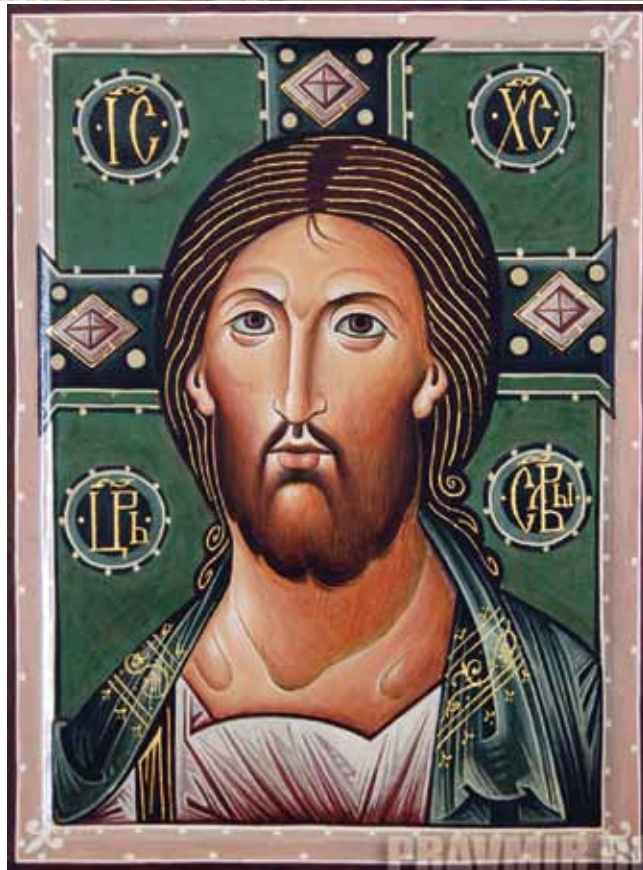
У тој постиконоборачкој ситуацији Цркви је било важно да подвуче условљен, узајаман, зависан карактер иконе. Ту секундарност, зависност слике од Прволика било је непходно јасно представити, како делу својих верника (склоних магијском поклоњењу самом предмету, материјалу, тј. материји од које је икона састављена) који су се према икони односили онако како се пагани односе према идолима, што је у многоме послужило и појави иконоборачког покрета, тако и недавним противницима икона, који су се враћали у Цркву саглашавајући се да принесу поклоњење икони не као самодовољном, магијском предмету, него као оној која има вредност само као учесник у поменутом узајамном односу између личности Светог Прволика и верника.

У овом периоду на слици се појављује више схематичности, апстракције, стила. Мајстори овог периода у решавању својих стваралачких задатака све чешће се користе сувљом, више површинском и локалном темпером. Широке могућности енкаустике, које су се простирале од лаконичне графичности до засићености, пастуозне живописности, у том периоду престају да буду неопходне. Не желим да кажем да је схематизација иконописног стила која се догодила у овом периоду неправилна или негативна појава. У историји иконописа било је пуно различитих периода и ова епоха допринела је својим, највишим достигнућима. Неправилно је схватање историје иконописа као праволинијског кретања. Уметност сваког периода била је високо професионална, искрена и адекватна тежњама људи за које је стварана. Зато су то и били Уметност и Стил са великим почетним словом. Најважније је да је то увек био жив и веома актуелан дијалог савременика о питањима која су их озбиљно бринула. На свакој прекретници у историји и животу Цркве појављивала су се и средства уметничког изражавања која су одговарала њеним духовним трагањима и вишим оријентирима. У описаном пе-

Шта је то енкаустика? Иконе и црквена стваралаштва

Господ Исус Христос, икона Андреја Давидова

риоду својства јајчане темпере најбоље су одговарала постављеним уметничким задацима. При том, уметници су такође постојано употребљавали восак у свом раду, о чему сведоче средњовековни зборници уметничких рецепата. Даље наступа епоха уљаног сликарства; чак и ту можемо констатовати да су мајстори ренесансе повремено користили восак, као компоненту уљаних боја и лакова.

У седамнаестом веку метод чисте енкаустике поново је привукао пажњу уметника и познавалаца сликарства својим јединственим могућностима, изгубљеним у савременом сликарству. Нарочито се интерес за енкаустику појачава крајем деветнаестог века, када су при ископавањима у Египту у месту Фајум пронађени многи погребни портрети на танким дрвеним дашчицама, настали отприлике у првом и другом веку наше ере. Археолози су били затечени јаркошћу и невероватном очуваностју ових сликарских дела. Пронађени у рушевинама, портрети су били боље очувани него дела неких њихових савременика, мајстора деветнаестог века! Многи истраживачи тражили су решење тајне нађених ремек дела, питајући се каквом сликарском техником су насликана, којим су се материјалима користили аутори, због чега су боје тако добро очуване, без обзира на катастрофалне услове у којима су се налазиле? Данас се знаменити фајумски портрети пажљиво чувају у најбољим музејским колекцијама света у Лувру, Метрополитен и Британском музеју. Можемо их видети у поставкама Пушкиновог музеја ликовних уметности у Москви.

Врлине енкаустичке сликарске технике биле су познате још уметницима древног Египта, Грчке и Рима: лакоћа, луминозност, драгоценост, емајлу сличан изглед бојених површина, неупоредива пластичност об-

раде. Она се од темперног сликарства разликује већом дубином, засићеношћу боја и чврстином. Енкаустика даје сликару најшире уметничке могућности, од готово реалистичне тродимензионалности обима и пространства, својствених уљаном сликарству, до схематских, графичких, површинских решења, сличних раду са темпером, тушем или гваш бојама.

Предности енкаустике видљиве су и при поређењу технолошких појединости. Данас иконописци у свом раду обично користе јајчану темперу. И, како показује пракса, такве иконе доста брзо бледе, постају мутније и губе своју изражајност. Веома видљиве промене дешавају се већ после осам до десет година. Чак и при нормалним условима чувања, иконе потамњују. То се дешава услед наношења на њих уљаних лакова или олифа, који временом пуцају, суше се и губе на обиму. Да би се сачувале иконе сликане тим бојама, неопходно је придржавати се посебног режима. Смеси је потребно постепено загревати, треба водити рачуна о осветљењу и влажности, лакове или олифе специјалисти треба повремено да обнављају. Но и испуњавање свих ових услова не гарантује да у бојеном слоју неће доћи до неповратних промена.

Иконе сликане енкаустичним бојама, остају веома блиставе, свечане, као да сијају изнутра. После сликања икону није потребно прекривати слојем лака или олифе. Горњи слој иконе се загрева да би се боје сјединиле са воском и образовала се глатка, монолитна, блистава површина. Она се временом не замућује, не тамни и не пуца, већ оставља утисак као да је тек недавно покривена слојем свежег лака. Велики број енкаустичних икона и фресака које сам насликао за храм Рођења Јована Претече у Пскову, током дванаест година налазе се у том црквеном објекту без икакве промене и то условима повишене влажности. Шта више, њихово стање је боље него било које иконе сликане јајчаном темпером, која би се налазила у идеалним условима. На њима се просто нису десиле *никакве* промене. Због тога, после дванаест година рада, могу са увереношћу да констатујем да су наши опити довели до убедљиво позитивног резултата.

Разуме се да су све наведене предности енкаустике изазвале живо интересовање међу уметницима и технолозима сликарства. Током двадесетог века написано је неколико озбиљних радова о технологији енкаустике, изведене су многобројне анализе и предложено је неколико различитих концепција о методици њене примене. На жалост, основна достигнућа су остварена у области теорије, а ретко су примењивана у пракси. Вероватно због тога што су резултати истраживања били веома противречни и понекад нејасни, а истраживачи су били теоретичари сликарске технологије и нису успевали да процес истраживања доведу до стварања општеупотребљиве технике. О енкаустици су међу уметницима створени митови, као о технологији, иако изванредној по својим карактеристикама, но веома сложеној и компликованој за практичну примену. У сваком случају, у овом тренутку знамо веома мало савремених сликарских радова, изведених овом методом.

Са руског превео Дејан Манделџ

Филип Давидов

О ОДГОВОРНОСТИ КОЈА ЛЕЖИ НА САВРЕМЕНИМ ИКОНОПИСЦИМА (одломак)

Изучавање. Како га треба спроводити? Изучавајући древне иконе, ми смо дужни да анализирамо не само како су древни мајстори припремали боје или постављали злато, већ да схватамо богатство и законе ликовног језика иконе. И то не некаквог тајанственог и магијског језика, кодираним симболизмом, који помињу многи почетници у ишчитавању дела Флоренског. То уопште није магија, већ богатство и разноликост живог језика живе уметности. То је уметност лика и боје, простора и материјала. Та смо средства дужни да усвојимо у оном облику у којем су употребљавана у древном иконопису, и тек када добро њима овладамо, моћи ћемо да их применимо у решавању иконописних задатака које поставља наше време.

Како видимо и како смо напред помињали, најактуелнији проблеми савремених иконописаца су проблеми материјала и простора. Сваки материјал, био то камен, гвожђе, дрво или минерални пигмент, има уникатна физичка својства. Ради постизања најбољег резултата у било ком послу, неопходно је да се материјал подчињава мајстору. У пракси то подразумева дубоко познавање инструмената и својстава сваког материјала понаособ. Тим пре је то неопходно у ручном раду, при стварању уметничког дела. Икона се не ствара аморфним синтетичким бојама које немају структуру и слична својства, то јест, немају сопствену изражајност, већ природним

материјалима и пигментима који поседују блиставо изражену индивидуалност. Од блиставих индивидуалних боја добија се блистава и изражајна икона, као што се серијски добијеним деловима – пигментима фабричке производње, стварају дела безлична, серијски створена.

Други аспект такође је фундаменталан – проблем простора. Сви одлично схватају да се икона гради, као и свако ликовно уметничко дело, по просторним законима. Ми се одушевљавамо монументалношћу и силином икона, али се ретко питамо којим је путем ишао уметник да би достигао ту монументалност и целовитост. Познато нам је да је свет средњовековног човека био камернији од нашег, но он је такође био и *питомији*, био је реалан, осетљив. Средњовековном човеку су били страни апстрактни појмови дужине или површине. Он није могао да себи представи квадратни метар гледајући у земљу. Али је земља била конкретна, у сваком случају, и на тој земљи се подизао храм.

Сви смо приметили и усхићивали се, и то не једном, како је увек изабрано достојно место за храм. Он је увек уклопљен у окружење, увек је у односу са њим. Његове су спољне форме органски уклопљене у пејзаж. Унутрашња архитектура храма потпуно се уклапа у његову спољну архитектуру, овде никада није могло бити китњастих вишкова. Све форме су истовремено и префињене и функционалне, у свему се очитују корист и лепота, и преко тога ништа више. Уређење храма, у прву руку иконостас – подчињава се унутрашњој архитектури храма, њеним архитектоничним и хармоничним формама, сводовима, стубовима и тако даље. И сам иконостас се гради по архитектонским законитостима, он је припадајући орган храма, плот од плоти зидова и купола, њихов директан продужетак.

Хармонични продужетак иконостаса су биле иконе, његов саставни део. Иконе се потчињавају структури иконостаса, кроз њега се оне *уживљавају* у архитектонско тело храма. Управо због тога икона

Свети Серафим Саровски, икона Филипа Давидова

Шта стварајући иконе и црквене архитектуре ваља да имају у виду

мора да почне са пропорцијом даске, а не са сижеем и начином сликања. Поред тога што насликани лик мора бити дубок и блистав, он је дужан да се потчини општем, да буде део архитектонског ансамбла. Наставимо ли даље ову лествицу узајамности, постаће јасно да све на икони мора да буде доведено у сагласје: форма, пропорција даске и тако даље. Полазећи од простора даске, иконописац почиње да пројектује композицију представе: какву форму дати фону, колико тесно или широко на празнини даске поставити главни лик или ликове. Од тога колико ће ефектно просторно решење наћи иконописац у свом делу зависи не само монументалност његовог рада, већ и тон који ће дати општем ансамблу иконостаса.

Али просторна узајамност се овиме не завршава. Од тога како се слика сама икона и како иконописац повезује простор у њој (разрађујући односе обима и површина, радећи на контрастима засићених површина и готово нетакнутих делова), зависиће изражајност иконе као самосталног дела, али и као дела веће целине. Потчињеност целини, то јест архитектоници храма, сама по себи доводи до тога да се сваки предмет на икони, све што је насликано, приноси на жртву простору. Пажљив поглед на

икону говори о томе да ништа, никакав предмет, ниједно лице на њој не може бити представљен сам по себи, већ увек у јакој вези са окружењем, са окружујућим предметима, са окружујућим елементима архитектуре, планинама или позадином (фоном), у директној и непосредној вези са самом даском и са иконостасом у целини, са ентеријером целог храма, и са његовом спољашњом архитектуром и пејзажом око њега.

Једном речју, све у храму морамо подчинити јединственом закону архитектуре и архитектонике природе. Ми живимо у свету стандардизованих ствари, око нас је намештај који може бити постављен у било који ентеријер, или слике које могу бити постављене на практично сваки зид... Такве ствари по правилу немају „домовину“, немају јединствену одговарајућу тачку одређења. Но управо због тога се сматра да је иконе лепше посматрати у цркви, јер су оне ту „код куће“, ту оне имају своје продужење – иконостас, ентеријер, фрескопис... Икона се испоставља као дијамант у драгоценом раму... Но ако и сликамо икну за дом, да би она била стварна икона, и даље се мора градити по таквим „космичким“ законима.

Са руског превео Дејан Манделц

Виктор Кутковој

О ЗНАЧЕЊУ МАТЕРИЈАЛА У ЦРКВЕНОЈ УМЕТНОСТИ (одломак)

Из Нектаријевог *Типика* познато је да су у Русији уљане боје користили још у шеснаестом веку. У Иконописним приручницима из седамнаестог века налазе се рецепти за њихово справљање. Но изографи-традиционалисти наставили су да сликају темпером, те у Русији није дошло до потпуног прекида сликања темпером, као што се догодило са техником сликања воском у Византији. И док су раније различити материјали мало утицали на јединствен стил у сликарству (у том смислу византијске фреске, мозаици и иконе међусобно се нису много разликовали), на измаку средњовековља дошло је до потпуно другачије ситуације. У чему је њена необичност? На први поглед, она је парадоксална: пигменти су били исти они који су се користили у јајчаној темпери, а на ланеном уљу руси су вековима припремали храну, но требало је пигменте помешати са уљем, што је технологију изменило у корену, буквално је преокренуло. Уљано сликарство није могло бити идентично темперном. Нов начин припреме боја омогућен открићем нових метода, могућности различитих брзина сушења боје, те блажих тоналних и бојених прелаза, брзо је однео превагу. Раније смо говорили да је за иконописца веома важно време сушења слојева, а уље се дуго суши. Традиционални начин сликања у слојевима постаје проблематичан, зато, крајем осамнаестог века најједноставнији метод сликања постаје *ала*

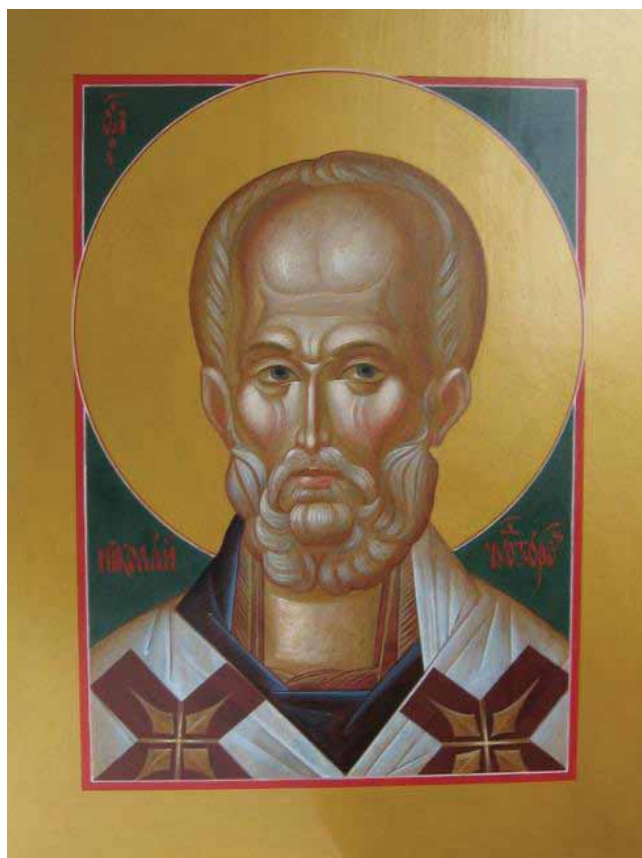

прима. Сликање лазурама у уљаном сликарству давало је икони млитаву, непримерену фактуру, и изискивало потпуно другачије методе сликања. Све ово се догађало на позадини слике света који се мењао, за чије стварање се нови материјал показао као бољи од претходног. Световно, које се налазило под силним утицајем западне Европе, на све могуће начине је ницало иза црквеног плота. Руска икона није могла да остане традиционална, па ни са техничке стране. Она је претрпела значајне промене у својој суштини.

теологија иконе и црквено стваралаштво

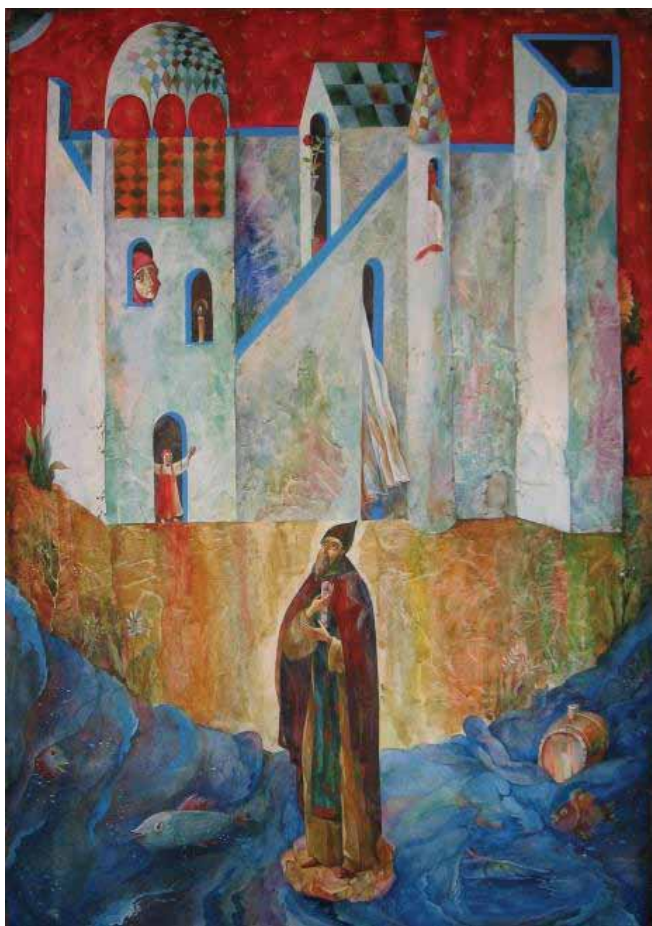
Раскол у Руској Цркви (седамнаести век) изазвао је одвајање чак и по питању материјала, јер су староверци категорички одбацили уље. Њима промену технологије није било могуће објаснити. Било је примамљиво уљано сликарство повезати са сензуализмом и претераном *чулношћу*, чему је био склон Павле Флоренски. Наравно, за Русију позног средњег века сензуализам би био веома преурањен. А и шта би била *чулност* у иконопису? Да ли је то рељефна површина? Енкаустика је такође била рељефна, чак много више него уље. Боја је, сама по себи, бездушна маса и најмање се може сматрати чулном, таквом је прави тек уметник. Овде је, по нашем мишљењу, други случај. У руском се друштву дешавало преосмишљавање улоге Цркве и њене мисије. Било тако или не, но губљење есхатолошке оријентације у то доба стимулисало је процес секуларизације. Црквено се потискивало световним, мистично – рационалним, метафизичко – емпијским. Нови поглед на свет довео је до избора новог материјала, у овом случају уљаног сликарства. И разлози ових промена су више филозофски, историјски, културни, него богословски. Неки представници Сребрног века покушали су да докажу супротно, али су своје теоријске конструкције изводили не на темељу учења светих отаца, већ на сопственој интуицији. Флоренски, на пример, примећује сродност конзистенције уљане боје „са уљано-густим звуком оргуља“. То лепо звучи, али је субјективно, као и свака друга

Свети Никола, икони Виктора Кутковоја

синестезија. У крајњој мери, по питању иконописних материјала на Седмом Васељенском Сабору Теодосије Аморијски је рекао следеће: „А што се тиче изображења у црквама, сматрам да пре свега треба изображавати икону Господа нашег Исуса Христа и Свете Богородице од сваке материје: злата, сребра и свакаким бојама (мој курзив – В. К.).“ Поновимо, нико од отаца Цркве није могао да благослови самовољу. Ипак тај Сабор установљава принцип благоразума, о којем треба још напоменути да свака материја треба да одговара циљу. Ако данас поједини иконописци примењују уљане боје за осликавање зидних композиција, старајући се да се придржавају канона, они то чине на исправном темељу. Друго је питање то што су они у том случају принуђени да у одређеном степену имитирају јајчану темперу или технику фреске.

Са руског превео Дејан Манделиц

Слика Виктора Кутковоја

Шта се догодило у време и црквено-стваралаштва

Ејдан Харт

МАЈКА БОЖИЈА НА ПРАЗНИЧНИМ ИКОНАМА: ТЕОЛОГИЈА У БОЈИ И ФОРМИ

Наша тема јесу празничне иконе Мајке Божије, али ћемо је проширити тако да укључимо све празничне иконе на којима је Дева.

Видећемо како је сваки тип иконе коментар на теологију изражену у празничним текстовима. Осврћемо се, такође, на значење неких од ових догађаја у манастирском животу. Марија је архетип монаштва, нарочито за Атон, будући да јој је полуострво и посвећено. То је Врт Пресвете Мајке Божије. Попут Деве и монаси желе да буду послушни Богу. И према положају, он или она јесу послушни; попут Ње, они постају богоносци, *theophoros*.

Но, пре него што се окренемо нашој теми било би добро да сумирамо улогу иконе уопште, да је ставимо у контекст личног и литургијског живота православних хришћана. Само у литургијском контексту можемо продрети до дубљег значења иконе.

Улога иконе: општење и посвећење

Иконе су више од поучних средстава. Имају две главне улоге – сажимање појмова општења и посвећења:

Општење

Иконе су помоћ приликом општења са субјектом приказаним на икони, било да је то особа или догађај. Поштовањем иконе ми поштујемо субјект. Празничне иконе треба доживети у контексту литургијског живота када певамо или слушамо литургијску поезију. У заједничкој сарадњи икона и литургијских текстова празника добија се дубљи духовни значај догађаја.

Иако се духовни догађај појављује у хронолошком времену (на грчком *chronos*), његов духовни значај се доживљава у божанском времену, *kaĩros*-у. Тако празнични текстови често користе реч „данас“. Сваки догађај је јединствен, али ће такође бити поновљен у нашем личном животу. *Данас милост почиње да открива своје прве плодове, објављујући свету Мајку Божију...* (Рођење Пресвете Богородице, мала вечерња).

Посвећење

Стил иконе помаже нашем посвећењу у духовни начин посматрања света. Икона приказује преобращен свет, урођен у нетварну светлост Божију. Није само *шта* икона приказује оно што је чини светом, већ *како* је субјект представљен. Она нас приморава да видимо догађаје и околни свет на божански начин.

„Гледајте Божјим очима“, пише свети Максим Исповедник.

Ликови којима се окружујемо продиру у наш ум и утичу на начин виђења света – на боље или на горе. Иконе су створене за духовно сагледавање,

урођавање у њих помаже нам да свет видимо духовно.

„Када ум досегне представу објекта, он га природно копира. Када га посматра духовно, он преузима у себи другачије облике постојања спрам предмета посматрања. Када је у Богу онда узима било који облик или форму.“¹

Иконе укључују читаву личност: наше физичке осећаје, рационалне способности и дух; или, прецизније, око срца или *pous* на грчком. Њихов циљ је да све саберу у *pous*, попут Исусове молитве. Ми видимо помоћу физичких очију, препознајемо догађај мозгом, али деловање Духа Светог осећамо кроз *pous*.

Хајде да се попнемо на гору Таворску са Петром, Јаковом и Јованом како бисмо видели Христово преображење.

Иконе нас, нарочито својим системом перспективе, путем наше рационалне способности упоређивања, приморавају да досегнемо до духа како би повратили равнотежу и разумели шта видимо. Свети апостол Павле моли се за Ефесце да им Отац ...даде Духа мудрости и откривења да га познате, и просветљене очи срца вашег...²

*А тјелесни (psychikos на грчком, то јест душевни) човек не прима што је од Духа Божијега, јер му је лудост, и не може да разумије (gnomai на грчком, то јест зна), јер се то испитује духовно.*³

Велика уједначеност икона објективно омогућава човеку да се припреми и схвати унутрашње значење празника; творевине постају типови или симболи историјске реалности; ствари су уређене унутар скривених геометријских облика да би сугерисале дубље значење; надземалске комбинације боја коришћене су како би дале *наговештај* рајске хармоније.

теологија иконе и црквено стваралаштво

(...)

Рођење Христово

Позадина

Читање: Гал 4, 4-7; Лк 2, 1-12.

Највећи део детаља на икони Рођења потиче из Јеванђеља. Једини додати материјал јесте присуство бабица које су споменуте у Јаковљевом Протојеванђељу.

Теме

Заједница

Рођење Христово у многоме је празник уједињења: *Небо и земља ујединише се данас*, каже једна химна. Христос враћа у заједницу оно што је падом одвојено; иде чак и даље од тога, остварујући заједницу човека и Бога. Посланица потврђује: *Господ шаље свога Сина, од жене рођеног, рођеног мимо закона, како бисмо ми могли да примимо усиновљење*.

Марија се приказује крупно на већини икона, посебно руским, где се обично приказује како лежи дијагонално. Ова поза истовремено подразумева вертикалну и хоризонталну сједињеност која се остварује њеним рађањем Бога: сједињење неба и земље и сједињење човека и човека. Ова хоризонтална сједињеност назначена је присуством мудра-

ца с леве стране и пастира с десне. Мудраци су пагани, богати и образовани. Пастири су Јевреји, сиромашни и необразовани. А ипак, сви су присутни у обожавању Христа.

Христос је насликан у центру, сва бића и ствари су око Њега. Такође, уочљива су три појаса. Горња трака садржи небеско царство, које представљају звезда и анђео. Нижи истиче и физичко и људско; овде налазимо Јосифа који сумња у девичанско рођење, ту је и Дете Исус које се купа. Средњи појас посредује. Овде имамо Христа у коме су све ствари сједињене и Његову Мајку кроз коју је све ово било могуће, овде имамо приказане и представнике минералног, биљног и животињског царства.

Поновно стварање

Једно читање на вечерњи је Постање (1. глава), то јест стварање. Марија је друга Ева, Христос је други Адам. Постоји изразита супротност између првог и другог стварања. У првом стварању, Ева је створена од Адамовог меса. Овде, Адам је створен од Евиног меса; мајушно дете Христос заиста је приказано поред Маријине утробе како би се истакла суштина.

Маријино саучешће

Марија се често приказује како не гледа у Христа, већ како охрабрује Јосифа који сумња у безгрешно зачеће. Овај став се може разумети као доказ људске природе Христа детета; она је уморна након порођаја. Упркос њеној узвишеној позицији као Мајке Божије, она никада не губи сажаљење.

Преокрет идолопоклонства

Сва творевина трикратно се захваљује (Празник Рођења).

Представници свеколике творевине приказани су како се клањају Христу. Икона приказује супротност паду, када је човек обожавао створено. Во и магарца препознају свог Творца; богати мудраци дарују златом, од кога су некада прављени идоли, тамјан и миро које су некада нудили идолима; животиње и дрвеће су ту и прослављају свог Творца најбоље што могу; анђели са неба певају своје песме; сироти и прости пастири су збуњени. Ова икона је икона раја где нови Адам и Ева чине оно што су првобитни Адам и Ева пропустили да ураде.

Оваплоћењем више ништа у Божијем стварању није безначајно. Због тога су Светогорци призвани да чувају Башту Мајке Божије. Оно што Атос чини посебним нису само људи, већ и место, планине, шуме, стазе, пустиње, цвеће, море.

Са енглеског превела
Марија Даветић

Рођење Христово, икона Ејдана Харта

Шта стварање и његово и црквено стварање и црквено стварање и црквено стварање

ПАТРИЈАРХ СРПСКИ ИРИНЕЈ ПОСЕТИО ЈАГОДИНУ

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј, благоизволео је да у недељу 16. октобра, на дан Светог Дионисија Ареопагита, посети Јагодину и да одслужи Свету Архијерејску Литургију са својим домаћином Епископом шумадијским Г. Јованом уз саслужење госта из Грчке оца Сотироса Патраса и свештенства Епархије шумадијске. Повод за ову посету Његове Светости Патријарха Српског Г. Иринеја је служење парастоса на 80-ту годишњицу од постављања и освећења споменика страдалим Јагодинцима у свим ратовима вођеним за ослобођење Србије, који се налази на Скверу омладине у центру града.

Патријарха Иринеја су уз Владика шумадијског Г. Јована дочекали ученици јагодинских основних и средњих школа, градоначелник Јагодине г. Драган Марковић, представници градских служби, најзначајнији градски привредници, представници политичких организација, те више хиљада верних из Јагодине и оних који су организовано дошли у Јагодину из Ниша, Крушевца и из других градова Србије. Да Црква Христова окупља мноштво верних доказ је и оволики број оних који су хтели да Патријарху кажу Осана, као и деца која су клицала Христу када је улазио у Јерусалим. Сви окупљени око свог духовног пастира – Патријарха Иринеја, данас у Јагодини су се једномислено сетили оног велелепног и тихог опроштаја Срба од Блаженопочившег Патријарха Павла, када је без позива и апела црквених великодостојника на улице српске престонице изашло безмало милион људи. Тако је било и данас. Будући да је Храм Светих апостола Петра и Павла био претесан да прими све верне, за велики број оних који су остали испред, постављен је велики видео-бим на коме се могло пратити богослужење. Литургију су својим појањем улепшали ученици крагујевчке богословије Св. Јован Златоусти под водством свог професора појања

Немање Старовлаха, затим женски Хор Светих апостола Петра и Павла из Јагодине под водством професора музике госпође Огњенке Јефтић, као и хор Оплењак предвођен госпођом Маријом Ракоњац, који је посебно овом приликом допутовао из Тополе.

Поздрављајући Његову Светост Патријарха српског Г. Иринеја, Епископ шумадијски Г. Јован је захвалио на доласку у Јагодину и причешћу Телом и Крвљу Христовом, наглашавајући да овај народ све више учествује у Светим Тајнама и Литургији, те зато моли Његову Светост да његовим молитвама узрастамо у Богу Живоме. Још је Владика Јован посетио Његову Светост да је његов претходник Патријарх Варнава био у Јагодини са Епископом призренским Серафимом, који је уједно био и један од наставника садашњег Патријарха Иринеја, те да у овом доласку види симболику, јер су њих двојица својевремено освештали споменик у центру Јагодине, онима који су ову земљу залили својим сузама и својом крвљу. Зато је Патријарх заједнички замољен од стране Цркве у Шумадији и градоначелника да дође у Јагодину и одслужи Литургију и парастос онима који су страдали за веру и отачество. На крају свог обраћања, Владика Јован је замолио Његову Светост да узнесе молитве Богу за овај град и верни народ, да нас поучи да

истрајемо у вери, поздравом: Добродошли!

Захваљујући се на топлој дочеку свом домаћину Епископу шумадијском Г. Јовану и верном народу Јагодине, Патријарх Иринеј је истакао да смо ми једно Биће: народ и Црква, што се види и сада на Литургији у храму Божијем. Још је додао да се радује овако великом боју људи, јер је ова земља

натопљена крвљу мученика и за нас би била велика трагедија да се одрекнемо Бога Живога. Патријарх је нагласио да ће народ живети све док у њему живи

вера, јер када смо са Богом и Он је са нама. Затим је позвао верне да се држе своје Цркве, као духовне Мајке, да се не одричемо себе, своје вере, своје ћирилице, свога Светога Писма и позвао да заблагодаримо Богу на овоме што имамо: живу веру у Господа и у нашу Цркву.

Још је Патријарх рекао да је дивно видети оволики број деце, будућности наше, и подсетио да нећемо владати Земљом ако не испунимо заповест Бога: „Рађајте се и множите се и напуните Земљу.“ У противном постаћемо мањина у сопственој земљи. Зато је потребно да живот деце буде облагодетворен вером, да би смо сачували своју веру и свој народ и одолео свим искушењима и опасностима која прете нашој будућности.

После Литургије, литија се на челу са Патријархом Иринејем и Владиком Јованом упутила ка центру града, где је одржан парастос свим Јагодинцима страдалим у ратовима за слободу Србије до данашњих дана. У кратком обраћању испред споменика Патријарх је рекао: „Ако треба да жртвујемо Косово и Метохију да би смо ушли у Европу, да им се онда захвалимо на њиховој доброту и љубави. Нека нас оставе саме, нака нам не чине оно што су нам недавно чинили, а да наше Косово и Метохија остане са нама“, рекао је Патријарх после служења парастоса код Споменика погинулим Јагодинцима за ослобођење и уједињење од 1912. до 1918. године. Патријарх се запитао шта смо ми, ако се одрекнемо својих светих земаља: „Зар се смемо и можемо одрећи наше свете земље? Не смемо то дозволити. Они који су нам некада били пријатељи, или смо их таквим сматрали, данас то нису јер нам одузимају оно што нам је најдрагоценије и најсветије. Хвала им на таквом прајатељству!“, поручио је Патријарх Иринеј.

Поздрављајући високог госта, градоначелник Јагодине Драган Марковић је истакао да је посета Патријарха за грађане Јагодине изузетан догађај, јер је после 80 година српски Патријарх дошао у тај

град. „Дочек који су вам приредили бројни грађани, говори да они подржавају оно што Српска Православна Црква ради за добро овог друштва, а посебно ви“, додао је Марковић и обавестио Патријарха шта Јагодина чини за грађане, пре свега у борби против беле куге.

Мирослав Василијевић, протођакон

ИЗ ЛЕТОПИСА ШУМАДИЈСКЕ ЕПАРХИЈЕ

СВЕТА АРХИЈЕРЕЈСКА ЛИТУРГИЈА У ЛАПОВУ

У недељу по Воздвижењу Часнога Крста, 2. октобра, Епископ шумадијски Јован је у лаповском храму Свете Параскеве служио Свету Архијерејску Литургију. Мноштво верника је са великом радошћу дочекало свог архипастира, а међу њима је био велики број деце која похађају веронауку.

Непосредно пре саме Литургије Владика је освештао звоно, дар Миланке Мујковић из Лапова, а затим је величанственим возгласом Благословено Царство Оца и Сина и Светога Духа започела служба над службама. Приликом вршења малог входа свештеник Горан Живковић је одликован достојанством протонамесника. Епископ је у пригодној беседи нагласио да овај чин није добијен зарад заслуга, већ као подстицај за још већу ревност у тешкој и пред Богом одговорној свештеничкој служби, у временима тешких искушења нашег народа и његове свете Цркве како пише у епископској грамати.

Затим је уследило читање недељног апостола и Јеванђеља после кога је Владика Јован одржао надахнуту беседу у којој је нагласио важност поменуте приче о

талантима. Свака прича из Јеванђеља је важна, али ова је важна на посебан начин, нагласио је Епископ. Преко ње се осликава наш однос према Богу Створитељу и дате нам слободе. Сваки човек има неки дар, тј. таланат који треба препознати у себи и употребити га на духовну корист ближњих. Богом дану слободу можемо мудро употребити, али и злоупотребити као што се данас често ради. Самовоља као израз те слободе данас је најчешће управо ђавовоља и треба да водимо рачуна да нас она не обузме и освоји. Шумадијски архипастир је у својој беседи говорио и о непроцењивом значају Свете Литургије у животу сваког верујућег човека наводећи да је она најбоља веронаука.

Ученици су то и доказали масовним причешћивањем после ђаконовог возгласа „Са страхом божијим и вером приступите“.

На крају овог дивног духовног сабрања за све присутне уследила је трпеза љубави.

Горан Живковић, протонамесник

ОСВЕЋЕЊЕ КРСТОВА ЗА ХРАМ СВЕТОГ НИКОДИМА СРПСКОГ У АМЕРИЋУ

У четвртак 6. октобра, када наша Света Црква прославља зачеће Светог Јована Претече и Крститеља Господњег, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован

у поподневним часовима у славу Тројединог Бога Оца, Сина и Светога Духа, осветио је крстове за нови храм светог Никодима Српског у Америћу. Крстови су дар Мирослава Васиљевића и Драгутина Животића из Амерића.

У пригодној беседи наш Првојерарх је истакао да је храм дом Божији и да поред Њега не треба само пролазити, већ да у дом Божији треба долазити и приносити Господу усрдне молитве за спас наших и душа наших ближњих. Наш Владика је све присутне потсетио колики је значај и величина силе Крста Господњег и како Њему треба прилазити и поклањати се.

Након свечаног чина освећења приступило се трпези љубави коју је припремио господин Драгутин Животић са породицом.

Ратко Аврамовић, јереј

ХРАМОВНА СЛАВА МАНАСТИРА ПРЕРАДОВАЦ

Свети преподобни Симон монах, кога црква прославља 7. октобра, сваке године свечано се прославља у манастиру Прерадовац. Свету Архијерејску Литургију уз саслужење десет свештеника и два ђакона служио је Епископ шумадијски Г. Јован.

Још од раног јутра пристизао је верни народ са свих страна да дочека свог Првојерарха. Манастирска порта у којој је служена Света Архијерејска Литургија била је испуњена у потпуности верним народом.

У проповеди Владика Јован је на првом месту честитао игуманији Текли и њеном бројном сестринству храмовну славу, са молитвеном жељом да Свети Симон монах утврди ову Свету обитељ у сваком добру. Поред тога, Владика Јован је говорио о смиреном и кротком животу Симона монаха, који треба да нам буде пример живљења у овом земаљском животу, како би сада и овде започели припрему за живот вечни.

Након зајавне молитве и опхода око храма, Владика је извршио обред освећења жита и резања славског колача. По завршетку Литургије, уследио је културно уметнички програм а потом славска трпеза за све присутне.

Сретко Петковић, протонамесник

ХРАМОВНА СЛАВА У ПОСКУРИЦАМА

На дан Зачећа Светог Пророка, Претече и Крститеља Господњег Јована, 6. октобра, када парохија у Поскурицама прославља своју храмовну славу, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован, заједно са свештенством и верним народом принео је Евхаристијску жртву Богу и призвао у својим архипастирским молитвама благослов Божији и благодат Духа Светог и Животодавног на верни народ поскуричке парохије. Овај храм, иако у изградњи, одисао је једномислијем верника окупљених око свог Епископа. Шумадијски Првојерарх, приносећи бескрвну жртву обратио се верном народу овога краја, честитајући најпре храмовну славу. Затим је Преосвећени Владика истакао да је за све неопходан најпре духовни препород, јер када се ми духовно препородимо, онда се све препорађа око нас. Пожелео је да молитвама Светог Јована и храм у Поскурицама буде завршен. Подсетио нас је, такође, да данас прослављамо мудрост, милост и чудо Божије. Милост према побожним и праведним родитељима светог Јована, старцу Захарији и старици Јелисавети,

који су целог живота желели и од Бога molili једно дете. Чудо зачећа Јованова у престарелој утроби Јелисаветиној. Мудрост у икономији људског спасења. Поучио нас је наш Владика да ће свака молитва која је из дубине душе и чистог срца, а на добробит свих, као што је то била молитва Захарије и Јелисавете, бити услышена. Свету Архијерејску Литургију је украсио умилни песмопој деце из издвојеног одељења Основне школе „Свети Сава“ у Поскурицама, који су сви приступили причесној Чаши Тела и Крви Господње. Након Свете Литургије и пререзаног славског колача приређена је Трпеза љубави, коју је припремио домаћин славе господин Драган Гајић из Шљивовца са својом породицом.

СЛАВА ЦРКВЕ У РЕСНИКУ

У петак 14. октобра Црква Божија у Реснику је Светом Архијерејском Литургијом, којој је началствовао Епископ шумадијски Г. Јован, прославила своју славу – Покров Пресвете Богородице.

Владика је беседећи верном народу Ресника истакао значај Речи Божије коју у Јеванђељу по Луки узноси жена из народа, као Речи која је вечна, која је Истина и која подиже из мртвих. Познајте Истину и Истину ће вас ослободити. Свет у коме живимо је променљив, а Реч Божија је вечна, јер ће се свака реч испунити. А како ћемо знати да ли ће се испунити, ако не читамо Свето Писмо? Само човек који живи Јеванђељем је истинити човек. Немојмо се заваравати да смо неко и нешто, ако не живимо по Јеванђељу. Од Бога треба да затражимо просвећење, да би смо разумели речи Божије. Када будемо почели да живимо по Јеванђељу, другачије ћемо се понашати, јер у Јеванђељу нема ничег што би поколебало живот достојан човека, а тај је живот служба Богу. Данас у време свеопште буке, немира у народу, Цркви, држави, преко нам је потребно духовно усредсређивање на Реч Божију која доноси спасење свету, била је поука Владике Јована.

Након причешћа верних и опхода око храма, преломљен је Славски колач у чему су активно учешће узели најмлађи ђаци Ресничке основне школе. Културно – уметничким програмом у порти храма настављена је прослава данашњег празника.

Мирослав Васиљевић, протођакон

ОБНОВЉЕН ХРАМ СВЕТОГ ВЕЛОКОМУЧЕНИКА ДИМИТРИЈА У РАТКОВИЋУ

У суботу 15. октобра када Црква прославља Светог свештеночученика Кипријана и преподобног Андреја, у обновљеном храму светог великомученика Димитрија у левачком селу Ратковић, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован, служио је Свету Архијерејску Литургију уз саслужење монаштва и свештенства Архијерејског намесништва левачког.

Обраћајући се верном народу, Владика Јован се захвалио свима који су и најмање допринели да се овај храм обнови, истина не у потпуности, али са молитвеном жељом да се у њему што више сакупљају на Светој Литургији и да тако у заједници око Тела и Крви Христове заврше започету обнову храма. Поред тога Првојерах је указао на чињеницу колико је некад у овом благочестивом селу било домова а колико их је данас остало, као и то колико је ово село дало учених и веома знаменитих личности. „Знајте браћо и сетре, некада су мајке рађале доста деце, али знајте да вас нису рађале да напуштате ово село, и ако одете, враћајте се домововима својим и плевите прагове своје...“

На крају Литургије, у знак захвалности за показан труд у обнови храма, Владика је одликовао одбор за обнову храма Архијерејском граматом признања. Истакнутом приложнику Данијелу Спасићу из Ратковића Владика Јован доделио је орден „Вожд Карађорђе“.

Поводом обнове храма црквени одбор са својим свештеником високопречасним протојерејем Живомиром Газдићем, припремио је славски ручак за све присутне.

Сретко Петковић, протонамесник

ЦРКВЕНА СЛАВА И ЛИТУРГИЈСКО КРШТЕЊЕ У КОНАТИЦАМА

У среду 19. октобра, на дан Светог апостола Томе, верни народ Конатица и околине окупио се да прослави своју храмовну славу и да молитвено учествује у литургијском крштењу.

Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету Архијерејску Литургију и по древној пракси отаца и учитеља Цркве у оквиру службе крсти малог Луку, сина конатичког пароха Ивана Иванковића и његове супруге Достане. Епископу су саслуживали свештеници из Архијерејског намесништва беланичког. Владика је после прочитаног Јеванђеља, у својој беседи на почетку говорио о храмовној слави за коју треба да се припремамо исто као и за своју крсну славу. Неопходно је нешто знати о светитељу који се слави. Некад су сви знали тропар своје славе, а данас је то ређе. Бог све види и очекује од нас да хришћански живимо. Тако је неопходно да се сви у цркви окупимо за славу, да нас буде што више да би нас благодат Божија посетила и да би смо понели благослов у своје домове.

Данас се цела Црква радује јер је добила новог члана, малог Луку. Он је крштен и просвећен Духом Светим и запечаћен кроз свету тајну миропомазања. Сви који смо крштени у име Христово у Њега смо се и обукли.

...ЦРКВЕНА СЛАВА И ЛИТУРГИЈСКО КРШТЕЊЕ У КОНАТИЦАМА

Сви треба да чувамо ту одећу да је не испрљамо и да је украсимо кроз врлински живот. Молили смо се да Лука буде сједињен у Телу и Крви Христовој. Ту је значај литургијског крштења. Крштење нам не значи много ако не живимо евхаристијски.

Вера апостола Томе је била пољуљана и тек кад је опипао ране Господње поверовао је да је Господ Васкрсао. Апостоли нам поручују дао су они и видели и опипали Бога Васкрслога и поручују нам да верујемо у Васкрсење Божије. Апостол Тома је посумњао у чудо Васкрсења Христовог али и повратио веру рекавши Господ мој и Бог мој. Ускликнимо и ми данас те речи потврдивши истину Васкрсења Христовог.

У току Литургије причестио се велики број деце и верног народа, а након тога уследила је литија око храма, пререзан је славски колач и освећено славско жито. Овогодишњи домаћин славе био је отац Иван са породицом. После службе уследила је трпеза љубави.

Владимир Димић, свештеник

ЛИТУРГИЈСКО СЕЋАЊЕ НА КРАГУЈЕВАЧКЕ НОВОМУЧЕНИКЕ

Пре седам деценија Крагујевац и околина су били поприште једног од најкрвавијих злочина у II светском рату. Фашистички војници у знак одмазде у неколико дана стрељали су више хиљада недужних цивила међу којима и један број деце.

Повод за стрељање били су немачки губици у борби са партизанским јединицама 16. октобра на путу Крагујевац – Горњи Милановац. У тој борби Немци су имали 10 мртвих и 26 рањених војника. Приликом стрељања доследно је примењена драконска одредба из наредбе генерала Франца Бемеа од 10. октобра, у којој се прописује стрељање 100 Срба за једног убијеног и 50 за једног рањеног немачког војника или фолксдојчера. Акција одмазде изведена је 19. октобра у околним селима Маршићу, Илићеву и Грошници, а 20. и 21. октобра у Крагујевцу.

Тим поводом и ове године служена је Света Архијерејска Литургија на платоу испред храма Светих Новомученика Крагујевачких у Шумарицама. Свету Литургију и молебан Новомученицима служио је по благослову домаћина Његовог Преосвештенства Епископа шумадијског Г. Јована, који је због службених разлога био одсутан, Његово Преосвештенство викарни Епископ липљански Г. Јован (Ђулибрк), уз саслужење свештенства и монаштва Епархије шумадијске. У свом обраћању након молебана Владика липљански Јован је подсетио на речи Светог Николаја Српског, на три завета која је у изгнанству оставио народу српском. Први завет, да се Срби не свете, јер ко се освети тај се не посвети. Други, да се

поносите својим мученицима и да објављујете њихово име, да их прослављате молитвено. И трећи, да целом свету објављујете њихово име и њихово страдање, да се никоме никад не би поновило оно што се Србима десило. Владика је и подсетио да се и прва Црква пројавила на гробовима мученика, да се Бескрвна Жртва приносила на гробовима оних који су пострадали за Христа. Зато нема већег греха него огрешити се о мученике и на њиховом гробу пројавити нејединство и неслогу. Али је и грех прећуткивати њихово страдање, не прослављати њихово страдање, истакао је Владика липљански Јован. Након интонирања химне Боже правде присутнима се обратио председник Србије Борис Тадић који је најпре рекао да “смо данас у Крагујевцу да на овај трагичан дан српске историје одамо пошту жртвама крагујевачког масакра, жртвама крагујевачке јесени 1941. године и свим српским и другим недужним жртвама Другог светског рата. „Загледани на овом месту страдања, бола и угашених нада, у дубину зла које је нацизам донео Европи и свету, остајемо упитани које су поуке 21. октобра“, рекао је председник Србије и издвојио три. Прва порука, како је рекао, је да су жртве које је претрпео српски народ у XX веку, у оба светска рата, уграђене у темеље српске државности. Историјско сећање на ове жртве део је идентитета српског народа и наслеђе које обавезује. Друга порука је порука мира. Неизмерне жртве српског народа у прошлом веку имају смисла само ако се обезбеди сигурна будућност, трајни мир и регионална стабилност. И трећа порука је да нам историјско искуство показује да се слободарске традиције српског народа, тако херојски оживљене у пролеће и јесен 1941. године, најбоље потврђују у демократији и владавини права.

На овогодишњем Великом часу изведена је песма „Кад невине душе одлазе“ по тексту Драгана Јовановића Данилово у режији Андријане Виденовић и Милића Јовановића. Музику је потписао Јован Христић, кореограф је Вера Обрадовић Љубинковић, док је за сцену и костим био задужен Дејан Пантелић.

Венце крај споменика стрељаних ђака и професора положили су представници Прве крагујевачке гимназије, председник Србије Борис Тадић, председница Народне Скупштине Славица Ђукић Дејановић, премијер Мирко Цветковић, потпредседница Владе Верица Калановић, министри Ивица Дачић, Вук Јерemiћ, Жарко Обрадовић, Предраг Марковић и Расим Љајић, градоначелник Крагујевца Верољуб Стевановић и председник Скупштине града Саша Миленић, представници амбасада, градова побратима и пријатеља, Универзитета у Крагујевцу, Полицијске управе, Црвеног крста, политичких странака и многи други.

Зоран Врбашки, свештеник

ГОДИШЊИЦА УПОКОЈЕЊА ПРВОГ ЕПИСКОПА ШУМАДИЈСКОГ ВАЛЕРИЈАНА

У недељу, 23. октобра навршило се 35 година од упокојења блажене успомене првог Епископа шумадијског Г. Валеријана. Сећање на овог врлог Архијереја Српске православне цркве обележено је Светом Литургијом у Саборном храму у Крагујевцу, након чега је служен и парастос на гробу Владике Валеријана. Литургију и парастос служило је свештенство Епархије шумадијске у одсуству Његовог Преосвештенства Епископа шумадијског Г. Јована, који је као члан Светог Архијерејског Синода боравио у посети Васељенској патријаршији, поводом 20. годишњице од устоличења Патријарха Вартоломеја.

ПРОСЛАВЉЕНА ХРАМОВНА СЛАВА СВЕТЕ ПАРАСКЕВЕ У ЛАПОВУ

У Лапову је и ове године прослављена храмовна слава Преподобне мати Параскеве веома свечано. Свету Литургију су служили протојереј-ставрофор Милан Радовановић, пензионисани свештеник родом из Лапова и јереј Миломир Васиљевић уз саслужење ђакона Дејана Шишковића.

Беседу о овом великом празнику је одржао отац Миломир који је говорио о богоугодном животу ове велике светитељке, чије се чудотворне мошти налазе у Румунији, у граду Јашију, у који хрле хиљаде ходочасника уздајући се у њено посредовање код Бога. Он се осврнуо и на јеванђељску причу која се читала на Светој Литургији, а која је говорила о пет мудрих и пет лудих девојака. Није довољно само чекати Господа Исуса Христа, већ се треба потрудити да будемо припремљени за Његов долазак. У причи о мудрим и лудим девојкама светилка је благодат која освећује, а уље које даје пламен и повећава ову благодат је вера показана и доказана у љубави и добрим делима. Јереј Миломир је нагласио да у овом погледу треба да се угледамо управо на светитељку коју данас слави лаповски храм и да је она најбољи узор за врлински живот у Христу. На крају своје богонадахнуте беседе он је честитао свим мештанима Лапова сретну славу уз жељу да пођу путем којим је ишла сама Света Параскева. Након заамвоне молитве пререзан је славски колач који је припремила овогодишњи колачар Драгана Генчић. На крају сабрања за све присутне уследила је трпеза љубави.

Горан Живковић, протонамесник

РОГОЈЕВАЧКИ ХРАМ ПРОСЛАВИО КРСНУ СЛАВУ

Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован, на дан Преподобне матере Параскеве, храмовне славе у Рогојевцу, служио је Свету Архијерејску Литургију, уз саслужење свештенства крагујевачког намесништва. После прочитаног јеванђељског зачала, Преосвештени Владика је у својој беседи, верном народу рогојевачке парохије и њиховом свештенику Дејану Марјановићу честитао храмовну славу. Владика је између осталог рекао: „Христос је упутио речи Светим апостолима, а преко њих и нама хришћанима, рекавши: *ја вас изабрах од света*. Како Бог изабра оне који су његови? Управо их изабра тако што они изабирају тај пут, једини прави пут, пут жртве, пут саможртвене љубави, пут Христов. Хришћани су тим путем ходили, сваки према својим моћима, али су сви знали да је то њихов пут. Тим путем ишла је и преподобна Петка коју данас слаavimo. Шта је то Петку учврстило на том путу? Наука Христова.“ Радост празника употпуњена је приступањем причасној

чаши мноштва верника и деце која похађају веронауку. После свечане литије око храма коју је предводио Преосвештени Владика са свештенством и верним народом, пререзан је славски колач и освећено жито. Празнично славље је настављено послужењем за верни народ. Све ово је уприличено захваљујући труду и љубави домаћина ове храмовне славе господина Радомира Радоњића и његове породице, као и залагањем јереја Дејана Марјановића пароха рогојевачког. Нека им Бог правде, мира и љубави узврати стоструко у здрављу, срећи и напретку, њима и њиховим потомцима до свршетка века.

Срећко Зечевић, јереј

ЛИТУРГИЈСКО КРШТЕЊЕ У АРАНЂЕЛОВЦУ

У недељу двадесету по Духовима, 30. октобра, Преосвештени епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету Архијерејску Литургију у храму Светог Архангела Гаврила у Аранђеловцу (Врбичка црква). Сабрање верника овог шумадијског краја у заједничком делу – Светој Литургији и њеној пуноћи кроз Архијерејско служење, било је употпуњено чином литургијског крштења.

Током свете Литургије Владика Јован је крстио малог Јакова, четврто дете пароха аранђеловачког јереја Милована Ранковића и супруге Зорице, као и малу Нагалију, кћерку ђакона из Смедеревске Паланке Милана Кеџића и супруге Слађане.

У беседи након прочитаног Јеванђеља Владика је нагласио да се данас радује и небеска и земаљска Црква, на првом месту због служења Свете Литургије којом се све земно уздиже ка небу, а потом и због богатства Цркве Христове у виду два нова члана. Потом је Владика говорио о животу као дару Божијем и као тајни која се не може ничим објаснити осим вером. Живот је једно бојиште, на коме се свакодневно води битка за спасење човека, али не само телесног, већ на првом месту човека духовног, тј. душе човекове. Као што постоје два рођења – телесно и духовно, тако постоји и телесно и духовно умирање. Духовно умирање дешава се када човек душу своју испрља и од Бога удаљи гресима и непокајањем. Наш живот је стално богаћење Богом и вером која води у живот вечни, за који смо сви призвани.

На крају Свете Литургије, Владика је произвео јереја Милована у достојанство протонамесника, као награду за труд у парохијском и црквеном животу Врбичког храма. По завршеној Литургији сабрање је настављено заједничком трпезом љубави у ресторану „Парк“ у Аранђеловцу.

Александар Миловановић, јереј

...*У*...*С*...*В*...*Е*...*С*...*Т*...*В*...*О*...*М*...*И*...*С*...*А*

ЛИТУРГИЈСКО КРШТЕЊЕ У МЛАДЕНОВЦУ

Дана 1. новембра, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован, служио је Свету Архијерејску Литургију у Светоуспенском храму у Младеновцу. По древној хришћанској пракси, уз присуство великог броја деце, ученика веронауке, парохијана из Младеновца, пријатеља и рођака младеновачког ђакона Петра Лесковца и његове супруге Милице наш Првојерарх крстио је у току Литургије њихову кћерку Марију.

У богонадахнутој беседи наш Епископ је истакао да је сваки човек позван на спасење, али да се спасење једино може задобити у Цркви кроз Свету Тајну Евхаристије. Владика Јован је говорио и о телесном и духовном рађању. Духовно рађање је много веће и узвишеније од телесног, али је такође и нераздвојиво са њим. Нагласио је величину и значај Свете тајне крштења, подсећајући на значај благодати Божије која се током крштења излива онога који је прима.

Након Светог Причешћа Епископа и свештеника, Светој Чаши прво је приступила новокрштена Марија, а након ње и велики број деце и одраслих. Свечани тон богослужењу дао је хор Благовести из Рајковца под руководством диригенткиње Љиљане Миловић. По Светој Литургији, Његово Преосвештенство, сви присутни свештеници и верни народ, узели су учешће у трпези љубави коју је припремио ђакон Петар са породицом и том приликом се захвалио Владика што је дошао и крстио малу Марију.

Ратко Аврамовић, јереј

ОРАШАЦ ДОБИЈА ЈОШ ЈЕДНУ СВЕТИЊУ

На дан када празнујемо Светог Јакова, брата Господњег, у суботу, 5. новембра, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован, са свештенством и народом архијерејског намесништва орашачког, освештао је темеље будуће цркве посвећене Светом Јоаникију, првом патријарху српском, друге богомоље у Орашцу. Црква се гради у оквиру етно комплекса Александар, а њен ктитор је госпођа Оливера Карић Недељковић.

Чин освештавања темеља је, као и свака тајна у Цркви, добио смисао у Литургији која је одслужена, а народ Божији је добио поуку од свог Архијереја да је Литургија, тј. њено служење, једини циљ изградње сваког храма. И не само то, већ је Литургија једина реалност у којој небо постаје земља, а земља небо. Након Литургије, за све учеснике славља уприличена је трпеза љубави.

Милош Ждралић, ђакон

ПРОСЛАВА СВЕТОГ ВЕЛИКОМУЧЕНИКА ДИМИТРИЈА У КРАГУЈЕВЦУ

Црква Божија у Крагујевцу са својим претстојатељем Архијерејем Јованом, презвитерима и ђаконима, окупљена на молитву у цркви посвећеној Светом Димитрију, задужбини Новице Јевтића, која се налази у насељима Вашариште и Сушица, служењем празничног бденија отпочела је прославу овог великог светитеља.

Празнично бденије служио је Епископ Јованса крагујевачким свештеницима. За певницом су појали ученици богословије Свети Јован Златоусти. Свечаност је настављена Литургијским сабрањем хришћана, јединством вере и љубави, али и јединством у Светом причешћу. Свету Архијерејску Литургију служио је епископ шумадијски Г. Јован, уз саслужење свештенства. На Литургији је беседио ректор богословије отац Зоран Крстић, указујући на важност разумевања појма светитељства. Прави пример светитељства даје нам управо Свети великомученик Димитрије који је свим својим бићем сведочио своју веру до саме мученичке смрти. Живот у Богу не треба да буде феномен само минулих времена, јер и данас треба живети са свешћу да је Бог присутан у нашим животима.

После Литургије, коју су улепшала бројна дечица својим певањем, сви су били позвани да се послуже храном и пићем које су припремили хришћани наше парохије. Неизмерну захвалност дугујемо нашем ктитору брату Новици, затим браћи и сестрама у Црквеном Одбору, пекари „Сара“, брату Браниславу Поповићу, као и свима који су се на било који начин потрудили око организације храмовне славе.

Небојша Ракић, протонамесник

ВЕЛИКО ЕВХАРИСТИЈСКО СЛАВЉЕ У БАЊИ

Црква Божија у селу Бањи надомак Аранђеловца, дочекала је у недељу, 13. новембра свог Првојерарха Владика Јована. Повод за посету Његовог Преосвештенства био је освештавање новоподигнуте палионице свећа, али и крштење у току Литургије малог Исака, сина свештеника Дејана Тодоровића, пароха јеловичког и супруге Јасмине. У својој омилији на јеванђељско зачало о богаташу и Лазару, Владика нам је поручио да се кроз Литургију ваља свима домаћи праве стране, простора са десне стране провалије о којој говори Јеванђеље, то јест наручја Авраамовог. А ни само учествовање у Литургији неће нам бити спасоносно без практиковања оне заповести Господње о малој браћи. Кад год гладног нахранимо, жедног напојимо, наог обучемо, Христу смо учинили. По заврштку Литургије, прослава великог догађаја Цркве настављена је слављеничком трпезом љубави, коју су за госте уприличили свештеници Милија Живанчевић, парох бањски и Дејан Тодоровић, отац новокрштеног.

Милош Ждралић, ђакон

СВЕТИ ВЕЛИКОМУЧЕНИК ГЕОРГИЈЕ КРСНА СЛАВА ВЛАДИКЕ ЈОВАНА

У среду, 16. новембра, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован прославио је своју Крсну славу, празник Обновљења храма Светог великомученика и победоносца Георгија – Ђурђиц.

На навечерје празника у епископској резиденцији надлежни парох отац Срећко Зечевић осветио је славску водицу. Честитајући славу владици, отац Срећко је рекао: „Преосвећени Владико! Част ми је да Вас поздравим у навечерје ваше славе, Крсног имена ваших

предака и вашег дома, Светог Георгија великомученика и победоносца. Како пророк Мојсије каже: Десница Твоја Господе прослави се у сили. Нека Господ Бог и молитве Светог Георгија укрепе и Вашу десницу и учврсте Ваше кораке у Вашој бризи за кућу Божију, у пастирској љубави за Богом поверену паству, и очинској нежности према својим сатрудницима и сапатницима свештенослужитељима, који заједно са Вама раде на Њиви Господњој.“

Сутрадан, на дан своје крсне славе, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету Архијерејску Литургију у Саборном храму Успенија Пресвете Богородице у Крагујевцу, уз саслужење Епископа врањског Г. Пахомија, петнаест свештеника и три ђакона. По прочитаном Светом Јеванђељу, проповед је одржао свештеник Саборног храма Александар Ресимић.

На самом почетку отац Александар је снажно и убедљиво, онако како то Свето Јеванђеље и Свето Житије сведоче, говорио о животу Светог Георгија, његовој вери која је посведочена и потврђена вером у Господа Исуса Христа. Страдални пут овог светитеља, сва искушења и патње кроз које је пролазио, служе нам као путоказ у нашем хришћанском животу. Ако би смо поредили оно време и ово време у којем живимо, видели би смо да хришћани и данас страдају као што су некад страдали, мада на један сасвим нови начин, између осталог је рекао отац Александар. У другом делу беседе, отац Александар је у име свештенства и верника Шумадијске епархије честитао славу Преосвећеном Владика Јовану. После заамвоне молитве, Епископ врањски Пахомије благословио је и осветио славско жито и славски колач. По завршетку Свете Литургије владика Пахомије је честитао Крсну славу Епископу Јовану.

Сабрање је настављено у новој резиденцији Шумадијске епархије, где је приређен пријем за свештенство и верни народ. Свечани славски ручак приређен је у поподневним сатима. Између великог броја свештенства, монаштва и верног народа, гости на владичиној слави били су и: Епископ жички Г. Хризостом, Епископ врањски Г. Пахомије, Епископ браничевски Г. Игњатије, Епископ будимљанско-никшићки Јоаникије, градоначелник Крагујевца г. Верољуб Стефановић, потпредседник Епархијског савета г. Радиша Пљакић и многи други угледни гости.

РУКОПОЛОЖЕЊЕ У ХРАМУ СВЕТЕ ПЕТКЕ У ВИНОГРАДИМА

У петак 25. новембра када наша Света Црква слави Светог Јована Милостивог, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету

Архијерејску Литургију у Храму Свете Петке у Крагујевцу-Виноградима, на којој је рукоположио у чин ђакона Милоша Митровића из Баточине, дипломираног теолога и свршеног ученика Богословије Светог Саве у Београду.

У обраћању новорукоположеном ђакону Владика Јован је указао на изузетност службе која га чека. У архипастирској поуци наглашене су одговорности и привилегије које чекају сваког делатника на пољу спасавања у Христу верног народа. Владика је очински замолио новорукоположеног ђакона да благодат коју је примио током рукоположења остане на њему до краја живота.

Александар Петровић, студент теологије из Баточине

СЛАВА КРАГУЈЕВАЧКЕ БОГОСЛОВИЈЕ

Пут спасења у Цркви Христовој незамислив је ако пастири стада Божијег своју мисију не буду градили по примеру који је оставио Свети Јован Златоуст – суштинска је порука црквеног прослављања овог светитеља у крагујевачкој Богословији која за свог патрона има овог дивног Божијег светитеља. Црквене песме које су се чуле током бденија на навечерје празника (25. новембра), које је служио у школском храму Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован, речито су упућивале да садашњим и будућим пастирима не треба боља инспирација него што су живот и дело Светог Јована Златоустог.

Сведочење о Златоустовим благодатним даровима настављено је и на сам дан празника у Богословији, чије је средиште била Света Литургија коју је служио Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован, уз саслужење угледних гостију, међу којима су били инспектор богословија Српске православне Цркве протојереј ставрофор др Димитрије Калезић, хиландарски јеромонах Доситеј, предстваници других наших богословија, као и домаћина, ректора протојереја ставрофора др Зорана Крстића и свештеника-професора. Учесницима Евхаристијског сабрања, најпре садашњим ученицима Богословије, као и знатном броју некадашњих, добротворима школе Милици Квајић и Вери Пантовић и осталим гостима, након прочитаног јеванђељског зачала, проповедао је јеромонах Доситеј из манастира Хиландара, истичући обавезу да се прегнуће Светог Јована Златоустог у Цркви Божијој никада не заборави, односно да се увек наставља. Архипастирску поуку сабранима у част празновања Светог Јована Златоустог упутио је Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован након што је у презвитерски чин рукоположио ђакона Милоша Митровића. Кроз савете новом пастиру, који пре свега треба да брине да очува Божију благодат којом је обдарен, и Владика Јован је истакао да живот Златоустог представља прави путоказ у хришћанском животу и на путу спасења. Славу крагујевачких богослова увеличао је и Његово Преосвештенство Епископ пожаревачко-браничевски Г. др Игњатије, који је током славског ручка захвалио на гостопримству домаћинима. И речи Владике Игњатије биле су драгоцене за полазнике овог богословског училишта јер су их упутиле у суштину односа између учења теологије и хришћанског живота. Ректор Богословије Светог Јована Златоустог у Крагујевцу протојереј ставрофор др Зоран Крстић, у тополим речима захвалности за љубав коју сви учесници прослављања заштитника школе показују, истакао је да добри досадашњи резултати на свим пољима црквеног живота оних који су кроз ово училиште прошли, учвршћују у уверењу да се у њему ради на добробит наше Цркве и њеног сведочења у свету.

КРАГУЈЕВАЧКА ПРИЧА

Свештеник Груја Грујовић

Парастос у порти цркве 21. 10. 1942.

Крагујевачки свештеник Груја Грујовић, рођен од оца Раденка и мајке Перке, био је живи сведок великих историјских промена, као и необичних крагујевачких дана.

Књиге рођених у које је био уписан уништене су током Првог светског рата. По причи његове бабе и мајке, рођен је 1912. године, а по верзији његове тетке, рођен је 1911. године у селу Пајсијевићи. У Балканском рату, 1913. године, изгубио је оца кога није ни запамтио, а мајка му се убрзо преудала. Као сироче остао је код бабе, а на препоруку тетке Софије, прихватили су га Милева и Панта Милановић из Крагујевца.¹ Када је завршио 4. разред гимназије, уписао је 1927. године Призренску богословију. Са одличним успехом завршио ју је 1932. године. Исте године служио је војску у Крагујевцу. Следеће године, 19. фебруара, оженио се Десанком Павловић, такође сирочетом без оца, ученицом 2. године Женске учитељске школе у Крагујевцу.

За ђакона је рукоположен у Шапцу од епископа Михаила 3. маја 1933. године, а за свештеника већ следећег дана. Одлуком истог архијереја, постављен је 9. маја за привременог пароха друге лозничке парохије.

Животни дани на тој удовичкој парохији, по причањима самог Грује, били су му најтежи у животу. Није имао икаква материјална средства а био је оптерећен дуговима, био је ван свог родног краја, без ондашњег бира, обавезан да половину прихода даје удовици предходног свештеника. Тада је оболео и од плућне болести.

Крајем исте године администратор те епархије постао је митрополит Јосиф, и захваљујући разумевању према Грујиној ситуацији, митрополит га је преместио на упражњену парохију у Дубљу.

Парохија у Дубљу је имала преко осам стотина домова, али није имала ни порту ни цркву, па је Грују чекао велики рад око изградње цркве. Године 1934.

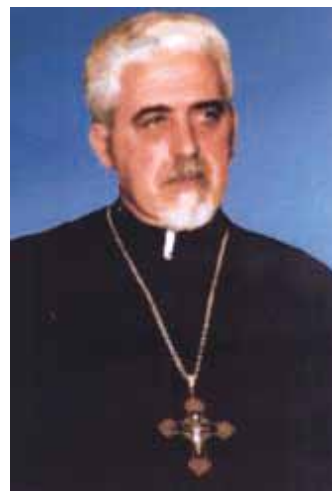
подигао је са народом кућу са канцеларијама, 1936. године подигли су цркву и исте године је освештали, а 1938. године и парохијски дом. Црква је подигнута у српско-византијском стилу, била је лепа и велика. У њеној костурници су похрањене кости палих српских војника у Мачви у току Првог светског рата. Сам епископ шабачко-ваљевски Симеон узео је планове ове цркве да би такву подигао у Шапцу, тада седишту архијереја.

Груја је на овој парохији био успешан, а био је и задовољан. Догађало му се да за један дан прикупи прилоге за пет чесама, и да их подигне. За један дан је сакупио прилоге за два црквена звона (једно теже од 600 килограма). За два месеца је сакупио материјал и новац за подизање нове школе, коју је са народом и подигао 1939. године. За свој рад, свештеник Груја је одликован и орденом Светог Саве. Године 1936. положио је са одличним и практичним испитом за сталног пароха.

Ту идило у Дубљу прекинуо је Други светски рат. У јесен 1941. године, када су настале поделе међу устаницима, и када се делило на „наше“ и „њихове“, када му је на оближњој парохији био и Владо Зечевић, дошло је време и да се свештеник Груја Грујовић са породицом врати у свој родни крај. Једне вечери Груја је од добрих људи упозорен да спасава себе и породицу, те се он са породицом, тешка срца, обрео у околини Крагујевца.² Некако баш у то време, по Крагујевцу и околини вршена су стрељања, која је прота Груја избегао правим чудом.

Српски народ је током Другог светског рата много пострадао. Многи су погинули у борбама, али огромна већина је погинула од руку злочинаца. Један од тих великих злочина је и одмазда над недужним грађанима Крагујевца и околних села. Од тог страдања је прошло седам деценија, а многа сећања су избледела.

Немачки окупатори, конкретно припадници немачког Вермахта, због погибије својих 10 и рањавања 23 војника, безправно су ухапсили и убили око 3 000 невиних људи у Крагујевцу и околиним селима.³ Немци су за одмазду стрељали око 2 300 људи, а остале због смрти неколико својих војника, погинулих у унакрсној ватри док су јурили бегунце који су покушавали да побегну са стрељања. Крагујевчанима је узето за зло и то што нису били спремни да у миру буду стрељани.

Крајем октобра 1941. године, у црно су била завијена села Грошница, Маршић, Мечковац, Белошевац и Ердеч, а затим и читав Крагујевац.

Стрељно је четрдесеторо деце, узраста од 11 до 15 година; стрељано је и око 300 ученика, који су заједно са својим професорима хапшени по школским клупама и вођени на стрељање.⁴ Многи родитељи су остали без своје деце, жене без мужева и мужеви без жена; многи су изгубили браћу, сестре, ујаке, стричеве, комшије, пријатеље, момке, девојке, симпатије... Многим се читав живот урушио.

Најболније је било деци која су остала без родитеља. Само према приступачним подацима, остало је 2 131 сироче. А двадесеторо деце се родило после смрти својих очева.⁵

Стрељана су деветорица свештеника, од тога седам крагујевачких свештеника. Позната су имена: Драгољуб Мијатовић, Радован Цветић, Живојин Аксентијевић, Радомир Савић, Никола Алексић, Андреја Божић (Бадњевац), Јован Кнежевић.⁶ Неки свештеници су на стрељање извођени право из цркве, са епитрахилом.⁷

Дуго историчари нису темељно истарживали историјске изворе, којих је било у изобиљу,⁸ већ су туђу несрећу користили за своју идеолошку пропаганду. Данас се на молитви за крагујевачке мученике, код новоподигнуте цркве у Шумарицама, окупи мањи број верника, а на Великом школском часу парадирaju политичари и њихове пратње. Осталим данима се опија, преједа, вришти, шенлучи и блудничу у оближњем хотелу, који је подигнут уз само страдалиште.

Прве суботе после 21. октобра 1941. године, испред Нове цркве у Крагујевцу појавило се на хиљаде жена обучених у црно. Све оне су претходних дана изгубиле најмилије. Све оне своје покојне нису могле да сахране, нису имале ни гробове над којима би их свештеници опојали.

Испред цркве су их чекала два свештеника и црквењак. Убијено је укупно девет, од тога седам крагујевачких свештеника, а црквењак је изгубио сина и зета. Свештеници који су их сачекали били су Милоје Радосављевић и Груја Грујовић.

У страшној атмосфери, молитве за пострадале су трајале сатима.

После те страшне прве суботе, народ је остао очајан, јер не само да су изгубили своје најдраже, већ изнад њихових хумки, којих је било 33, Немци нису дозвољавали да се поставе крстови и да се изврше опела. Тек после неколико месеци, свештеници, међу којима је био и Груја Грујовић, тајно су се прикрадали хумкама, носећи свеће, вино и тамњан, да би опојали пострадале.

У новембру 1941. године свештеник Груја Грујовић постављен је на упражњену четврту крагујевачку парохију од стране владике Валеријана, патријарховог викарног епископа.

Овде треба напоменути и да је митрополит Јосиф, као заменик патријарха Гаврила,

„одмах после катастрофе нашег живља у Крагујевцу“ – како је касније записао, тражио од генерала Милана Недића да му се допусти да посети Крагујевац. Међутим, Недић се плашио да митрополит својом посетом не изазове код Немаца још веће подозрење према Крагујевчанима, те га је замолио да Крагујевац посети касније, „док се духови примире“.⁹ Митрополит Јосиф је морао на то да пристане, како себи не би онемогућио посету Крагујевцу уопште. Служио је архијерејску Литургију у Крагујевцу на Ваведење 1941. године у Новој цркви, а следећи пут, на други дан Духова, у Старој цркви 14. јуна 1943. године.¹⁰ Приликом прве посете пострадалом Крагујевцу, после Свете Литургије, „тужне и болне“,¹¹ митрополит Јосиф је обишао гробља у граду, и гробове пострадалих Срба у међусобним борбама тадашњег рата који је био и грађански, али му не дадоше да посети гробове стрељаних Крагујевчана.¹² Слободнији приступ хумкама стрељаних ради молитава и суза ожалосћених, наступио је тек са доласком бугарских окупатора у Крагујевац.

У тим ратним годинама није било мира за свештенике Нове цркве. На Видовдан 1943. године упалио се кров Нове цркве, а у јулу исте године огроман град и киша изазвали су да је црква прокисла на десној страни олтара и брода цркве. Август месеца у Крагујевац је дошао и генерал Милан Недић, који је организовао велики скуп. Посетио је и Нову цркву и био на служби.

Следеће, 1944. године, „савезници“ су бомбардовали српске градове, а међу њима и Крагујевац. Само је у Крагујевцу било преко педесет жртава и мноштво порушених кућа.¹³ Као да то није било довољно, уследиле су борбе партизана и добровољаца, те ослобађање града од стране Црвене армије коју су пратиле партизанске јединице.

Још док су борбе трајале а Србија се ослобађала од Немаца, нове власти су убијале и затварале своје политичке противнике (не само тадашње противнике, већ и потенцијалне противнике). У том свом прогону никада нису изостављали цркву.

У току 1946. године, представници Фронта су водили велику акцију да придобију свештенике за себе, а истовремено и да свештенике натерају да покрену унутрашњи раздор у цркви, те да нападну и осуде Свети Синод и митрополита Јосифа.

Свештеник Груја Грујовић је митрополита Јосифа писмом обавестио о једној таквој акцији у крагујевачком и гружанском округу. Извештавао је Груја да је срески Фронт одржао „конференције“ са свештеницима гружанског округа, затим крагујевачког округа (без крагујевачких свештеника), и на крају са крагујевачким свештеницима. Агитатори нису постигли жељене резултате, а посебно их је изненадио сусрет са крагујевачким свештеницима 31. октобра 1946. године. Тада су најпре говорили политичари: председник и секретар окружног Фронта, те секретар градског одбора и Фронта. Говорили су веома опширно о минулој борби, патњама, ослобођењу и о улози цркве у прошлости и садашњости. Тадашње свештенике су, по њиховом ставу, поделили на оне који им помажу, на оне који се активно боре против њих и на оне који су пасивни. Чудили су се зашто свештеници не учествују у њиховом напорном раду „за општи напредак и одбрану земље“, и истицали да зато не могу да дозволе „да свештеници иду путем Степинца и митрополита Јосифа“, већ да треба да пођу, како су говорили, „путем Караматијевића и Смиљанића“.¹⁴

Ово упоређивање митрополита Јосифа са Степинцем, свештеници су одлучно одбацили. О томе је свештеник Груја писао митрополиту Јосифу: „Поред зебње и обазривости да нам језик не прекорачи много праг, било је задовољство посматрати и слушати наш жучни обрачун са њима, који су се копрцали без аргумената, да би нашли ма шта противу Вас што би и ми усвојили и заједно са њима бацили се блатом на Вас и цео св. Синод.“¹⁵

Свештеник Груја је у току рата, а изгледа и после њега, сретао митрополита Јосифа и од њега је лично чуо сведочења о дешавањима у току рата, те је о томе разговарао са другим свештеницима и грађанима. На основу тога, свештеник Милоје Радисављевић је устао и испред свештеника одржао, за те дане, јуначку одбрану митрополита Јосифа: „Наш митрополит Јосиф јесте најсветлија личност под сунцем и у овим данима и за време окупације. Док је Степинец био невидљиви режисер српске погибије за време робовања, дотле је митрополит Јосиф и сам делио судбину свих страдалника у земљи, јер је лично био прогањан и малтретиран. Љотић га је са осталим нашим владикама у својим чланцима „црвене владике“, „ни врући ни хладни“ и др. нападао, а и ви га сада нападате. Чињене су над њим предије, да изда проглас противу комуниста и нар. осл. војске, али је он то одбио. Указао је да то црква не може да чини, јер је она мајка, а мајка не може дати нож у руке једном детету да би оно убило друго дете, опет њено, српско. Немачки Гестапо присиљавао је Господина Митрополита да осуди поступак стрељаног епископа Горазда, али он је то одбио и ако је био, у таквој ситуацији, у питању и његов сопствени живот.“¹⁶ Даље је говорио о прогону патријарха Гаврила и владике Николаја, те читаве Српске Православне Цркве.

Представници нових власти „били су фрапирани овим говором“. Признали су да је митрополит имао добро држање за време рата, али да то није случај и после рата, те да није имао ни једну похвалну реч за нову власт. На то су свештеници поменули да је митрополит међу првима путовао у Русију. Изговор политичарима је био да је то спољна политика, а да митрополит у земљи не хвали власт.

Свештеници су одговорили опет оштро: „Па када сте ослободили ову земљу и дошли на власт, очекивало је се да нашој цркви, која је и у овом рату, као кроз целу своју историју, као народна, делила судбину свог народа, дала толике жртве за слободу, дала тако сјајне примере баш у личности Митрополита Јосифа и целог Св. Синода како се може и у време најстрашније окупације показати најдостојније држање, нисте нашли за сходно да такво свештенство са својим претставницима, не материјално наградите, што ми не подвлачимо, већ да му дате лојално признање, санкционишући му бар она права које је и имало. Уместо тога појавиле су се чињенице које указују на сасвим обрнуто признање. Ту смо, ради илустрације.“ Као примере навели су: „Систематско онемогућавање предавања веронауке у школама и поред изјашњавања и родитеља и деце за исту, унижавање свештеника од представника власти, онемогућавање појединих треба, очигледно гажење уставних прописа и сл.“ А онда су свештеници представницима власти веома храбро рекли у чему је проблем: „У свакој ситуацији није у питању наш став, већ ваш, који се очекивао и који се очекује какав ће бити.“¹⁷

Представници власти су рекли да не знају за ове проблеме, и да ће, ако свештеници не буду сарађивали у обнови земље и у убеђивању народа, против њих

бити предузете „озбиљне мере“. Ту је сусрет завршен, а представници власти су намерно за следећи дан заказали скуп са свим свештеницима из крагујевачкој округа. Већина крагујевачких свештеника је одбила да дође, јер су следећег дана биле задушнице.

Међутим, та „конференција“ политичара нове власти је ипак одржана 1. новембра 1946. године са неким свештеницима. Неки од њих, попут Милутина Настасијевића пароха у Сипићу, Данета Обрадовића пароха у Бадњевцу, Рагомира Куруцића пароха у Горњим Коматицама, и тадашњег пароха у Сипићу, напали су Свети Синод Српске Православне Цркве. Куруцић је чак узвикнуо да треба рушити Патријаршију. Њима су се жустро супроставили свештеници Драшко Милетић и Миливоје Филиповић, што је довело до краја конференције, али не онако како су то власти желеле.

Како су свештеници који су устајали против митрополита и Свети Синода били махом са стране, пише прота Груја Грујовић митрополиту да он поступи како мисли да је сходно, а да сам Груја мисли да би „најправилније било послати их тамо где су пре рата зидали па нека руше зидове стваране њиховом заслугом“. Још је додао: „Ово тим пре, што овде има свештеника који су без хлеба и стварали би а не рушили.“¹⁸

Митрополит Јосиф је добијени извештај од свештеника Грује Грујовића доставио Светом Синоду као поверљиви акт.

Године 1947. Свети Архијерејски Сабор Српске Православне Цркве основао је шумадијску епархију. За њеног првог архијереја изабран је викарни епископ Валеријан.

Како су то биле године прогона цркве, владика Валеријан је у Крагујевац дошао раније него што је предвиђено, како би избегао евентуалне непријатности. Нажалост, у то време су власти знале да организују примитивце и провокаторе који би нападали архијереје и свештенике приликом разних црквених свечаности.

На самом устоличењу у крагујевачкој Саборној цркви, иако је локална власт имала своје представнике, дошло је до смишљених провокација. Док је владика Валеријан беседио, био је прекинут и неко је истовремено разбио стакла изнад северних врата на цркви. Владика је ућутао а настали су метеж и забуна. Врло непријатну ситуацију која је потрајала, прекинуо је свештеник Саборне цркве Груја Грујовић, који се попео на амвон и „сав блед од узбуђења и једним продирућим, умирујућим гласом, апеловао на народ да се смири...“.¹⁹ Сведоци су још забележили: „Од тога момента народ је почео да се стишава и психоза страха да нестаје.“ Владика Валеријан је наставио своју беседу тамо где је стао, и свечаност устоличења је настављена уз клицање народа.

Груја Грујовић је Богословски факултет у Београду завршио 1951. године са изузетним успехом. Са супругом је родио три сина: Раденка 1934. године (исте године је и умро), Милована 1935. године и Александра 1938. године.

Прота Груја је пензионисан 1974. године, а упокојио се 16. фебруара 1977. године.

Саша Антонијевић, свештеник

напомене:

¹ Информација добијена од Грујине породице 2011. године.

² Информација добијена од Грујине породице 2011. године.

³ Бркић Станиша, Име и број: Крагујевачка трагедија 1941, Спомен парк „Крагујевачки октобар“, Крагујевац, 2007, 85-89.

⁴ Н. Д., 95.

⁵ Н. Д., 97.

⁶ Крагујевачки октобар – Дуг расутих откосима, Спомен Парк, Култура, 1966, 164.

⁷ Када су крагујевачке свештенике 21. октобра водили на стрељање, они су певали „Свјати Боже“.

⁸ Бркић Станиша, Име и број: Крагујевачка трагедија 1941, Спомен парк „Крагујевачки октобар“, Крагујевац, 2007, 9.

⁹ Митрополит скопски Јосиф, *Мемоари*, Цетиње, 2006, 218.

¹⁰ Летопис Саборне цркве у Крагујевцу.

¹¹ Тако је митрополит записао у својим мемоарима. Митрополит скопски Јосиф, *Мемоари*, Цетиње, 2006, 219.

¹² Исто.

¹³ Летопис Саборне цркве у Крагујевцу

¹⁴ Поверљиво писмо крагујевачког свештеника Грује Р. Грујовића упућено митрополиту Јосифу од 2. новембра 1946. године. Син. Пов. Бр. 18/Зап. 317 од 6. новембра 1946. године, Асин.

¹⁵ Исто.

¹⁶ Исто.

¹⁷ Исто.

¹⁸ Исто.

¹⁹ Летопис Саборне цркве у Крагујевцу.

О ИСТИНСКОЈ ЉУБАВИ

Питање: Ко љуби оца или мајку више него мене, није мене достојан. Какве сурове речи говори Христос! Ко их може разумети, поготово у наше време, толико тешко за родитеље у њиховим компликованим односима са децом? Просто се чини невероватним да би Господ саветовао деци да престану да воле своје родитеље!

Одговор: Не, пета заповест Божија је свештено Божије установљење: *Поштуј оца и мајку*. Сам Христос је дао пример послушања и верности Својој Мајци. Он такође напомиње да конкретна брига о родитељима иде чак испред „жртви за Храм“. Шта хоће да каже Господ овим суровим речима?

Овде се Христос дотиче нашег најсвештенијег дуга, да би рекао крајње јасно да смо дужни да Га предпостављамо највољенијима, онима које треба да волимо више од свих. Следовање за Христом, веровање у Њега, може понекада изазвати противљење наших најближих. Но Господ захтева од нас да будемо способни да Га предпостављамо свему. И ми знамо, нарочито у наше време, како ово често бива. Реч Божија предлаже одлучни избор, у којем је сав наш живот. Услед захтева радикалних промена, Христос често може бити узроком раздјељења чак и унутар породице сједињене најужим природним везама. Две хиљаде година је прошло од како су ове речи први пут изречене, ова супротност и није тако нова како се може неке учинити. Све се садржи у томе како да скупимо храброст да останемо верни Христу, чак и по цену крви нашег срца.

Ко љуби сина или кћер више него мене, није мене достојан, тврди Господ. Ове речи су апсолутно сагласне предходним. После односа деце према родитељима следе односи родитеља према деци. Христос захтева да му буде дато прво место у нашој љубави према било коме. Ко може имати право на такав неприхватљив и несхватљив захтев, осим Бога?

Ми обично кажемо да само волећи једни друге, волимо Бога. И то јесте тако. Бог хоће да наши односи буду засновани на љубави. Било би страшно када би почели да употребљавамо ове Спаситељеве

речи за оправдање наше нељубави, наше егоистичне неспособности да се бринемо о блиским, наше усредсређености на личне интересе.

Воleti свога оца и мајку. Воleti сина свога и кћерку. Ово се не тиче само уског породичног круга. Овде је основ наших наследних, културних, општечовечанских веза. Хтели то или не, ми зависимо једни од других, и стварамо ту зависност. Ми смо део оне целине, која чини наш живот. Но у томе и јесте ствар, да љубав према родитељима и блиским, према „својима“, такође може бити егоистична, јавно или тајно

самопоптрђивање под видом јединства са другима. Ово јединство, ма колико било важно, не може за нас бити изговор што не идемо за Христом. Ко љуби своју средину више него мене, каже Христос, није мене достојан. Ко љуби своје пријатеље више него мене, каже Христос, није мене достојан. Ко љуби оно што се са њим догађа, дело свог живота, више од мене, није мене достојан!

У овој заповести Христовој садржан је један од темељних закона нашег живота. Људско биће које је неспособно да се одрекне себе ради другог, неспособно је за љубав. Свакодневно живот нас убеђује да је неопходно жртвовати

се да би истински остварили себе у љубави према другоме. Парадокс који се стварно открива само у светлости пасхалне тајне Христове. Изгубити свој живот – да би га добили! Реч Христова је тврда и радосна. Реч је о бесценом добитку. Господ нам предлаже да умремо за себе, да би живели истинским животом. *Ја Сам дошао да би имали живот, и то у изобиљу*, каже Он. Овде нема ничег заједничког са нихилистичким хероизмом, са оном самоубилачком помућеношћу разума, која се засејава данас. Господ говори о свакодневном подвигу љубави, захтевајући од нас самоодрицање ради других, а ово и јесте највиши процват људске личности. А повлачење у себе, у свој ситничарски егоизам и своје амбиције, најсигурнији је начин да се упропасти свој живот.

Представљена књига *Богословско-историјски радови епископа Саве Вуковића*

КЊИГА КОЈА ПОДСЕЋА НА ДАРОВЕ КОЈЕ ЈЕ ОСТАВИО ВЛАДИКА САВА

По љубави Његовог преосвештенства епископа шумадијског Г. Јована, пред препуном свечаном салом Владичанског двора у Крагујевцу, 18. октобра ове године, на дан када Црква прославља Светог Стефана Штиљановића, о књизи *Изабрани-богословско историјски радови епископа Саве Вуковића*, која је приређена поводом десетогодишњице упокојења владике Саве, говорили су, поред домаћина владике Г. Јована, академик др Димитрије Стефановић, генерални секретар САНУ и потпредседник Матице српске, др Даница Петровић, директорка Музиколошког института САНУ, др Ненад Ристовић, доцент Филозофског факултета у Београду, Добрила Мартинов, уредник у Матици српској и Негослав Јованчевић, приређивач књиге.

Током разговора о књизи, посетиоцима су приказани видео инсерти из пастирске делатности владике Саве као епископа шумадијског и снимак владичиног појања стихире из Службе Светом Стефану Штиљановићу. Црквене песме током овог сусрета поштовалаца личности и дела владике Саве изводио је Немања Старовлах, професор црквеног појања у Богословији Светог Јована Златоустог у Крагујевцу.

„Најпре желим да кажем да бисмо ми који смо познавали владика Саву били најсрећнији, најрадоснији, да о својим списима и чланцима, који су унети у ову књигу, говори сам владика Сава. Али, ето, ми се не можемо мешати у Промисао Божију. Онај у Кога је и дисање наше, зна зашто је све то тако. А ми смо желели да о десетогодишњици пресељења владике Саве у вечност, ову књигу издамо и на тај начин кажемо да га најпре не заборављамо у својим молитвама. Али и да га се сећамо и на овај начин. Што више буде пролазило времена од упокојења владике Саве, ми ћемо све чешће помињати и сагледавати његову величину, јер, неко је то давно рекао, на мртвом орлу најбоље се виде колика су крила.“ Истакла је владика Јован.

О томе како дела вредних претходника имају велики значај за савременике, говорила је Даница Петровић, сарадник епископа Саве на многим црквеним и научним пословима: „Нас који овде сакупљене текстове са радошћу читамо, књига опомиње и подсећа на дарове које нам је оставио наш дојучерашњи савременик, епископ шумадијски Сава. Деловао је као пастир Цркве, проповедник, просветни делатник, истраживач и научник, одличан, јединствен познавалац нашег црквеног појања, човек који је разумео и дубоко осећао одговорност за Србе у расејању, како за оне у нашој околини (Румунија, Мађарска), тако и пре свега за оне са друге стране океана; био је историчар не само по вокацији, већ и по дубоком личном афинитету, али зато ништа мање није бринуо о садашњости, волео је човека и у свакоме је тражио и подстицао оно најбоље.“

Ненаду Ристовићу, који је духовно и интелектуално узрастао уз владика Саву, ова књига била је повод да изговори неколико топлих реченица о личности овог изузетног јерарха Српске Цркве: „Владика Сава је зрачио својом личношћу, а био је личност – институција, ходајућа енциклопедија Српске Цркве, оличење најбољег и најлепшег у њој, врхунски ауторитет у већини базичних области њеног постојања и деловања – богослужењу, проповеди, пасторалу, организацији, дипломатији, науци, култури и каритативној делатности.“

Академик Димитрије Стефановић, вишедеценијски сарадник владике Саве на многим црквеним, националним и културним пословима, на крају представљања књиге, надахнуто и емотивно је захвалио Његовом преосвештенству еписко-

пу шумадијском Господину Јовану што се стара да личност и дело претходног епископа шумадијског не падну у заборав, што је благословио припремање ове књиге и што се потрудио да се приликом њеног јавног представљања сусретну многобројни поштоваоци блаженопочившег епископа Саве.

ПРАВОСЛАВНА МИСИЈА У ТРОПСКОЈ АФРИЦИ

вај чланак се први пут појавио у „Евангелиону“ (бр. 2 9/1996.), билтену Православног друштва Светог Николаја Јапанског у Јужној Африци (PO Box 56303, Arcadia, 0007 South Africa). Ово друштво настало је у многонационалној парохији коју је основао пре 9 година у Јоханесбургу, отац Хризостом Франк. Православље у Јужној Африци још треба да доказује да му место није у гету. С друге стране, на примеру Тропске Африке ми јасно видимо пут којим треба ићи.

по саставу је нешто између зулуског пута и теванског боробеа. Но за африканце са Запада таква храна је необична.

Из разговора са студентима и са другим људима сазнао сам много о Православној мисији, не само у Кенији него и у другим деловима Африке. Ова информација била је интересантна сама по себи зато што се у тропској Африци преплићу, вероватно, путеви свих православних мисија које су икада и игде постојале у историји Цркве.

Православље у Кенији

Пут православља у Кенији тесно је повезан са борбом њеног народа против британске колонизације. Почетком XX века све школе у Кенији биле су контролисане иностраним (западним) мисијама. Године 1929. многе од мисионарских организација под управом Цркве Шкотске Мисије (CSM) захтевале су од својих „агента“ (а међу њима и учитеља) да потпишу документ, којим се потврђује њихов негативан став према присуству жена у духовном животу, а такође и према Централној Асоцијацији Кикују. Много учитеља је ово одбило, па су услед тога настале две независне школске

Новембра, 1995. године ишао сам у Најроби (Кенија) ради детаљнијег изучавања делатности Православне мисије. Живео сам у Православној семинарији Макарија III, која се налази у Рируту, предграђу Најробија удаљеном око 10 км од центра града. Ректор семинарије је епископ Макарије рирутски. Његово високопреосвештенство Иринеј, недавно рукоположен за митрополита Иринопољског живи у суседству семинарије.

Првобитно је семинарија замишљена као школска институција за студенте из Источне Африке: Кеније, Танзаније и Уганде; но последње две године њена врата отворена су за студенте из целе Африке и на тај начин је постала Патријаршијском Семинаријом за цео Александријски Патријархат и сву Африку. Године 1995. у семинарији је учило више од 40 студената из Кеније, Уганде, Танзаније, Камеруна, Нигерије, Мадагаскара и Зимбабвеа. Неки студенти ван граница Источне Африке доживели су културни шок нашавши се у школи која је првобитно била прилагођена само за студенте Источне Африке. По њиховој причи, теже им је од свега било да се привикну на локалну храну. Ја сам дошао из Јужне Африке и зато ми се овдашња храна није чинила сувише необичном: главно јело је угали, врста милипапа, а

асоцијације Кикују: Независна школска асоцијација Кикују (KISA) и Асоцијација образовања Кикују Каринга (ККЕА).

Кикују је било највеће племе у Кенији, и на његовом језику (гикују) „каринга“ значи чисти или православни.

Ове асоцијације су основале школе у које је прешао велики број учитеља и ученика из мисионарских школа. Но идеја образовања издвојеног од Цркве такође се овде чинила страном, тако је KISA позвала епископа Данила Александра (који возглављује Афричку Православну Цркву у Јужној Африци) да посети Кенију. Епископ Александар је посетио Кенију новембра 1935. године и том приликом отворио семинарију, где се школовало 8 студената (од којих је 7 финансирала KISA, а једнога ККЕА). Пред одлазак он је рукоположио два свештеника и два ђакона.

Ове асоцијације образовања удариле су темељ двома вероисповестима. KISA, умеренија политички, основала је Независну Евангелистичку Цркву, а ККЕА будући радикалнија – Афричку Православну Цркву. Епископ АПЦ у Уганди сазнавши о стварању Цркве у Кенији из новина, повезао се са црквеним лидерима у Кенији и позвао их у општење са Александријским Патријархом (Афричка Право-

славна Црква епископа Александра била је неканонска).

Тада су кенијски црквени лидери писали патријарху Мелентију; Патријарх је дао позитиван одговор, но како је у међувремену умро, није успео да предузме било какве кораке. Предстојатељи Кенијске Цркве писали су поново, сада патријарху Христофору. Године 1942. митрополит Николај Аксунски посетио је Источну Африку и сачинио реферат Светом Синоду у Александрији, благодарећи коме је 1946. године, после II светског рата, Патријарх примио у општење Афричке Православне Цркве у Кенији и Уганди.

У периоду од 1946 до 1952. године, Православна Црква у Кенији је расла врло брзо, но 1952. године колонијална управа донела је ванредни став услед делатности партизана „мау – мау“. ККЕА и КИСА су били забрањени. Већина православних цркви је тада била затворена, а неколико школа и храмова су спаљени. Скоро сво духовништво послато је у концлагере.

Слична борба против колонијалног режима водила се на Кипру, руковођена архиепископом Макаријем. Марта, 1956. године он је био прогнан на Сејшелска острва. Априла 1957. године њега су ослободили и он је приликом повратка кроз Кенију, произнео у саборном храму у Најробију, антиколонијалну проповед. Ова проповед одушевила је лидере антиколонијалне борбе у Кенији, који су се до тада налазили у лагерима за интерниране. После ослобођења Кеније и Кипра између архиепископа Макарија, првог председника Кипра и Цона Кенијате успостављени су пријатељски односи.

Године 1970. архиепископа Макарија позвали су у Кенију, у службену посету. Он је тада био поражен сиромаштвом Православне Цркве и њених чада. То га је побудило да пише Александријском Патријарху и предложи своју помоћ.

Дошао је поново 1971. године, сада већ по црквеним пословима. Архиепископ је положио темељ семинарије на земљишту које је поклатио председник Кенијата. Поред тога, он је крстио хиљаде људи у реци Кагери, и у Њери, где је 35 година пре тога учио епископ Александар.

У исто време, 1958. године, Александријски патријарх је основао нову Архиепископију у Иринополису (Дар-ес-Саламу), ради бриге о православним хришћанима Кеније, Уганде и Танзаније. Ускоро је митрополијски центар био пренешен у Кампалу а затим у Најроби. Семинарија је отворена тек 1982. године, под управом митрополита Анастија (Јанулатоса).

Православна Црква у Кенији првобитно је постојала само у централним и западним

провинцијама (код границе са Угандом) а сада је присутна у многим областима земље. Божанствена Литургија, јутрења и вечерња, службе крштења и сахрана и још неке преведене су на 11 језика Кеније. Недавно су ове преводе проверили студенти и предавачи семинарије.

Семинарија игра значајну улогу у стварању Цркве. Тако, на пример, нека породица из племена Кикуја настанила се у Лугари, међу турканским племеном које живи у северо-западном делу Кеније. У то време један од чланова те породице учио се у семинарији, и 1982. године заједно са групом студената дошао је у ову област да проповеда и учи. Следеће године крштено је 156 људи. У почетку ту је био само један слепи човек који је служио као преводилац, а сада је у округу неколико цркава, где се Божанствена Литургија већ савршава на турканском језику.

Православље у Уганди

Може се рећи, да је срце Православне Африке код обала језера Викторија, у Кенији, Уганди и Танзанији; овде живи већина православних хришћана. У прет-

ходним бројевима „Евангелиона“ ми смо већ говорили нешто о историји Православља у Уганди, те треба овде само казати да је овдашња Православна Црква у Уганди раније је припадала Архиепископији Иринополиса, а сада је под управом сопственог митрополита, његовог Преосвештенства Теодора.

Црква у Уганди је много пострадала од грађанских ратова и других политичких потреса за последњих 25 година. Много црквених здања и школа је било уништено, а општине расејане.

Семинариста Џон Оџок из Северне Уганде причао нам је о томе да када је умро свештеник из њихове парохије, у целом округу није било ниједног свештеника, те су морали долазити из Кампале. Много зла донели су побуњеници из Судана: њихови партизански одреди пљачкали су пограничне области.

Православље у Танзанији

Већина православних хришћана Танзаније живи у северо-источном делу земље, код западне обале језера Викторија. Сада имају свог епископа који живи у Букобију. Један од семинариста, Пол Кагома, причао ми је о својој родној парохији у Коња Бугуру, удаљеној 16 километара од Букобија. Парохија је основана 1990. године; материнска црква ове парохије налази се у Маконгу (8 километара од Коња Бугуруа). Парох, свештеник Пол Туругања, ради на породичној фарми и напустио ју је привремено (на 3 године) док није завршио семинарију. Храм је камене основе и камених зидова, а кров је од сеченог гвожђа. Код цркве се налази и школа која се у току недеље користи као дечији вртић, а недељом за верску наставу. У дечијем вртићу су два предавача и око осамнаесторо деце.

Ова држава је основана када је отац Состен Кијонга дошао овде из Маконгорија, 1974. године и почео проповедати у Коња Бугуруу. У то време у селу није било воде и мештани су је морали доносити издалека. Отац Состен се молио и у селу се појавио извор који до данас није пресахао. Ово чудо је привело Православљу многе локалне житеље. Црква у Коња Бугуру је била призната као парохијска 1990. године. Божанствена Литургија савршује се у цркви Светог Антонија два пута месечно; на служби бива око 300 људи, а од њих се 250 причешћује. Локални језик је кихаја, а Литургија се служи на свахилију, службеном језику Танзаније.

У парохију Светог Антонија улазе четири подчињене општине. Ово је типичан принцип распрострањења Цркве у сеоским реонима Источне Африке: парохија организује општине које у своје време постају парохијама и образују сопствене општине.

Православље у Западној Африци

Владика Иринеј ми је причао да Западно-афричка Архиепископија укључује у себе 22 земље. Долазећи на ову катедру, он је чини се добру половину свог времена проборавао на аеродромима. Био је предлог да се Архиепископија подели на 3 дела, но у садашње време сва ова територија налази се под управом митрополита Петра, који живи у Јаунди (Камерун).

У XIX веку Камерун је био немачка колонија, но после првог светског рата подељен је на делове

којима су управљали Британија и Француска за мандата Лиге Народа. Када је 1960. године постао независна држава, део територије који се налазио под британским мандатом припао је Нигерији, а други Камеруну. На тај начин Камерун је двојезична држава са службеним енглеским и француским језиком.

У Камеруну је била значајно заступљена грчка општина: Грци су саградили православне цркве у Јаунди, главном граду земље, и у Дуали, главној луци земље. До доласка митрополита Иринеја ту није било православних камерунаца. Када су неки од месних житеља почели да се распитују код владике о Цркви он их је позвао на Божанствену Литургију, и тако је одређен број Камерунаца из великих градо-

ва постао православан. Неки од радника из северо-источног Камеруна који су радили на грчким плантажама такође су постали православни. Они су били Тубу-племена које живи на границама са Чадом, тако да сада ту има 8 парохија. И у Чаду сада постоји православни свештеник. У Нигерији се Православље утврдило захваљујући обједињењу неканонске организације са Александријским Патријархатом. У семинарији је било 3 студента из Нигерије.

Православље у Зимбабвеу

Приближавајући се својој кући, са нестрпљењем сам очекивао сусрет са Рафаелом Гандом, студентом из Зимбабвеа. Много пре тога он је ишао у Грчку на курс за официре и тамо се упознао са Православљем и православном Литургијом. Враћајући се у Зимбабве, напустио је армију и крстио се 1994. године. Неколико месеци после тога епископ Хризостом послао је Рафаела у семинарију.

Неколико чланова његове породице и неки његови другови такође су пришли Православној цркви и

сада су пароксијани саборног храма у Харареу. Ганда ради на преводу Божанствене Литургије и других црквених служби на језик шона. Он се нада да ће га по завршетку семинарије епископ послати да проповеда у пољопривредним реонима Зимбабвеа.

Православље на Мадагаскару

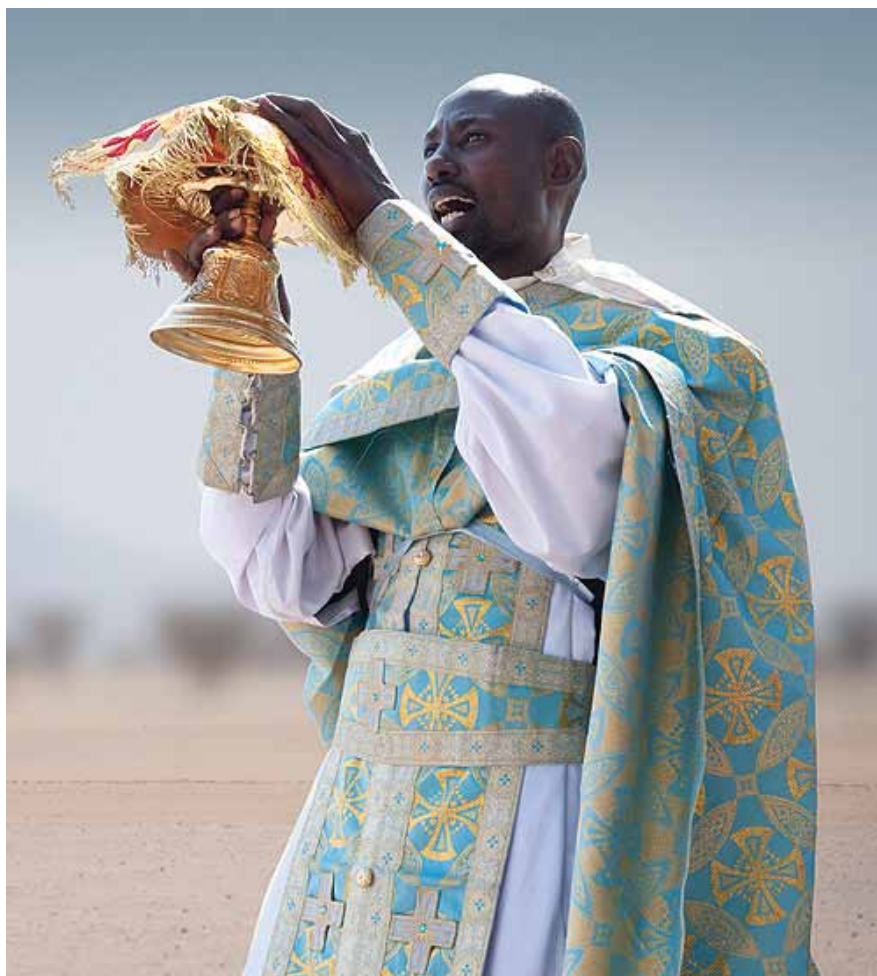
Острво Мадагаскар је такође део архиепископије Зимбабвеа. Године 1953. у Тананариви, престоници државе, саграђена је православна црква, но свештенике као и многе друге странце депортовали су из земље после војног преврата 1972. године.

Локална општина је завапила за свештеником, и 1994. године архимандрит Нектарије (Келис) дошао је овде из Аустралије. За врло кратко време постигнути су овде задивљујући резултати. Један од локалних житеља рукоположен је за свештеника, а други учи сада у семинарији у Најробију. На разним странама земље образоване су нове општине.

Сеоска општина

Недељом студенти и предавачи Макаријевске семинарије посећују пароксије у Најробију и околини. У овоме се састоји практични део њиховог припремања за пароксијско служење, но поред тога то је још и помоћ пароксијанима. Боравећи у семинарији заједно са групом ишао сам у сеоску цркву Квањанцара удаљену 25 километара од Најробија. Успут смо оставили део групе у другој пароксији. У овој групи била је Јелена Јанарис из „Апостолики Диаконија“, мисионарске организације Грчке цркве. Тада је радила у Кенији где је припремала учитеље недељних школа и чланове Савеза мајки, путујући разлоканим провинцијским путевима, поред невеликих земљишних парцела и култних здања које су припадале разним деноминацијама и групама, интересантно је да су многа од њих били православни. Општина у Квањанцари била је нова: раније су пољопривредницима без обрадивог земљишта овде дароване парцеле. Један од њих, Самјуел Гихуру Куриа, организовао је православне хришћане и они су почели да одржавају богослужења у просторијама дечијег вртића. У моменту нашег доласка, прошло је више од године како су они последњи пут служили Литургију; но са друге стране, за ово време била је саграђена црква од иловаче у којој смо имали част да присуствујемо првој Литургији и првим крштењима. Епископ Макарије је служио на тој Литургији, њему су помагали студенти семинарије.

Црква још није дограђена: зидови су били неомалтерисани и прљави, а спољашња светлост се пробијала кроз пукотине. Под је био незавршен. Општина је сама саградила цркву без помоћи са стране. Њихови сопствени чтеци су са великим задовољством певали на јутрењу. Ја сам се осећао као да сам код куће. Гикују језик ми је био непознат, но у свему осталом црква је била типична за сеоске крајеве у Јужној Африци. Боравио сам у сеоским црквама у Зулулендеу, Вендалендеу, у бившем Газанкулуу и чак у Намибији, и оне су све врло сличне. Једина разлика је у језику и чињеници да цркве у Јужној Африци нису биле православне. Ако православне цркве постоје у селима Источне Африке, зашто оне не би постојале и у Јужној Африци?

После Литургије обедовали смо као гости председника општине, Самјуела Гихуру Куриа. Јело се састојало од кукурузне каше, боба и слатког чаја. Гостима из Западне Африке оваква храна била је страна, а за мене је све изузев језика било већ познато.

Сахране

Поред тога, неки студенти и ја смо заједно са владиком Макаријем присуствовали сахранама. Отац једног од свештеника је умро и сахрана је била на његовој фарми у планинама над Рифт Вејлијем. Сабрало се много свештеника, служба се одржавала у дворишту под церадом. Гроб се налазио неколико метара у страну на крају поља. После сахране

постављена је трпеза за све присутне и опет сам био зачуђен колико ми је све ово познато. Налазио сам се 3000 км од куће, но све што се дешавало око мене, изузев језика и пејзажа, могло се видети практично у било ком крају Јужне Африке.

Мисија у Тропској Африци

Слика Православне мисије у тропској Африци је задивљујуће шарена: скоро сваки начин мисионарског рада, који се икада и игде користио у историји Цркве, користи се и на овој територији. Неки су постали православни после излечења од болести или изгнања из њих нечистих духова. Неки су се за време путовања у друга места срили са Православљем и донели га у свој дом. Тако се догодило са начелником провинције Рифт Вејли у Кенији и са многим другим. Дешава се и да свештеник или лаик оде да проповеда у суседно село и тамо постане епископ. У многим местима северно од Лимпопа и јужно од Сахаре, Православна Црква расте. Постоје активне општине из којих излазе сопствени свештеници, ђакони и црквенослужитељи. По неким општинама сопствени свештеници појављују се после неколико година од њиховог оснивања, у исто време када у Јужној Африци постоје парохије основане пре 10 година у које свештеници долазе са других континента.

Јединствени мисионарски метод недовољно коришћен је монаштво. У већини места зачетници мисије били су монаси. Да, и у тропској Африци такође има монаха; иноци са Свете Горе реде у Заиру, у семинарији у Најробију је монах. Грчка сестра предаје у Мадагаскару. Али манастира нема.

Треба се помолити за то. Исус Христос је испричао причу о сејачу. У Африци мало зрнце пада на сиромашну земљу. У ствари само тле је плодно, и где год се посеје зрно, израстају хришћанске заједнице. Но уз то постоји опасност да се плодни слој покаже плитким. А управо монаштво даје дубину. Зато су нам потребне монашке заједнице, мушке и женске, које би основале у Африци манастире. Вероватно би било добро ако би исте дошле из разних делова православног света и тако донеле различите монашке традиције. Тада би афрички манастири могли настајати у разним деловима континента, сабирајући у себи пуноћу православне традиције.

*са руског превео Небојша М. Ђосовић
Алфа и Омега, бр. 1 (15) 1998*

УПОКОЈИО СЕ У ГОСПОДУ СВЕШТЕНИК ВАСИЛИЈЕ СПАСОЈЕВИЋ

Изненада, у раним јутарњим часовима, на дан Светог Јована Милостивог, 25. децембра 2011. године, уснуо је у Господу парох други конатички протонамесник Василије Спасојевић.

Отац Василије је рођен у селу Лопарама на планини Мајевици (Република Српска), на Срђевдан 1957. године. После основне школе, коју је завршио у родном месту, уписао је Богословију Светог Саве у Београду.

Након завршене богословије 1980. године постаје свештеник у банатској епархији на парохијама у Стајићеву (1980 – 1999), Панчеву (1999 – 2001) и Српском Итебеју (2001 – 2002), где службује до 2002. године. Од тада па до свог упокојења, дакле скоро пуних десет година, био је на парохији у шумадијском селу Дражевац где је подигао храм Светом Николају Мирликијском Чудотворцу, који је и крсна слава оца Василија. Нажалост, није дочекао његово освећење али, чврсто верујући у Васкрелог Господа, надамо се да ће, када се храм буде освећивао, и наш отац Васа заједно са нама певати небеску Литургију.

Иза себе је отац Василије оставио честиту попадију Стану и предивне синове Славишу и Срђана који су данас свештеници у Словенији. Отац Василије је сахрањен на гробљу Пуцилима у Бјелини, а опело је служио Његово Преосвештенство Епископ зворничко-тузлански Господин Василије уз саслужење великог броја свештеника.

Вечни покој оцу Василију!

Владимир Димић, свештеник

ПРАШТАЊЕ УВРЕДА

Ништа тако није силно пред Господом као праштање увреда, зато што је то подражавање једном од најнепосреднијих дејстава милосрђа Божијег према нама, и ничим се не искушавамо тако лако као гневом и жељом за осветом заједљивом речи, а неретко и делом.

Због чега се догађа да ми не опраштамо увек, већ се чешће предајемо провалама гнева, љутње и негодовања? Мислим да ово долази од занемаривања вредности праштања. Ми губимо из вида оно што се даје праштањем, док се штета од увреде представља врло очигледном. Из самољубивог срца долази помисао: „Због чега опростити?“ И ми не праштамо. А потребно је у тренутку увређености обновити у уму и срцу своје завет праштања, неупоредиво вреднији и од највећих губитака које је кадра да учини човеку увреда; онда, ма какву увреду доживели, из срца ће доћи одушевљени глас: „Има се ради чега опростити“, и ми ћемо опростити.

Опростимо – и биће нам опроштено, опростимо још – и још ће нам бити опроштено, и тако без краја. Онај који опрашта сам ће живети под свепраштањем Божијим, у наручју Божијег милосрђа и љубави. Имамо ли за шта да тражимо опроштај? О, и те како имамо! Пожуримо да опростимо да би нам било опроштено, и тим пре зато што је оно што ми праштамо тако ништавно, а оно у чему се нама опрашта, тако је вредно да се и не може поредити са оним првим. У Јеванђељу су наши греси против Бога оцењени као гомила таланата, а греси других против нас стотином динара; ово би по нашој рачуници било као хиљаду динара према једној пари. На једну пару стећи хиљаду динара – дозволите: ако би се и у свакодневном животу пружила таква могућност онда би се безброј људи отимало за овакав добитак. Међутим, никакав, па и најпрорачунатији добитак на земљи не може бити тако поуздан као што је поуздано обећање Господње, и никаква процена земаљских ствари не може бити тако тачном, као што је тачна релативна оцена грехова наших и увреда, које смо ми учинили, зато што је она дата од Самог Бога правде. Онда, сети се само грехова који су ти опроштени или за које тражиш опроштај, и ако не због захвалности за добијену милост, онда због несумњиве наде у њено добијање – праштај, праштај и праштај широким, отвореним и искреним срцем.

Свакако, немогуће је одједном стећи дубок и обилан мир, који би био кадар да прогута сваки удар увреде. Али започни од нижег, па ћеш узићи и ка највишем. Први степен неувређености и праштања је ћутање. Од њега и започињи, када те вређају – оћути, подражавајући пророку Давиду, који каже о себи: *смутих се и не говорих* (Пс 76, 5). Учини тако једном, и други пут ће већ бити лакше да оћутиш, и што чешће будеш прећуткивао то ћеш са мањом љутњом доживљавати увреде. Одсуство пометености ће донети смиреност, која ће се претворити у мир; тада ћеш бити као чврста стена под ударцима

песка, разношеног ветром. У супротном, не почнеш ли да савлађујеш себе – све ћеш се више и више раздраживати и доћи ћеш до тога да ћете свака ситница изводити ван себе.

Често праштање увреда не само да усељава лакоћу праштања и навику за то, него чак и јача жељу за увредама, Господа ради, при којој ударени по једном образу, окреће и други. Ово је висина која се чини недостижном за нас, али на коју онај који је започео да прашта онако како би требало, узлази лако, природно, без нарочитих напрезања. Праштање увреда је најпривлачнија врлина, која одмах доноси награду у срце.

Са руског превео Небојша Ћосовић

СЛУЖБЕНИ ДЕО - ПРОМЕНЕ У ЕПАРХИЈИ ШУМАДИЈСКОЈ

Његово преосвећенство епископ шумадијски Господин Јован благоизволео је у периоду од 1. октобра 2011. до 30. новембра 2011. године

Осветити:

Звоно за храм Свете Петке у Лапову, Архијерејско намесништво рачанско, 2. октобра 2011. године;
Крстове за храм Светог архиепископа Никодима у Америћу, Архијерејско намесништво младеновачко, 10. октобра 2011. године;
Темељ за храм Светог патријарха Јоаникија у Орашцу, Архијерејско намесништво орашачко, 5. новембра 2011. године;
Палионицу свећа при храму Светог пророка Илије у Бањи, Архијерејско намесништво орашачко, 13. новембра 2011. године.

Рукоположити:

Милоша Митровића, дипломираног теолога из Баточине, у чин ђакона 25. новембра 2011. године у храму Свете Петке у Крагујевцу, а у чин презвитера 26. новембра 2011. године у школском храму Богословије Светог Јована Златоустог у Крагујевцу.

Одликovati:

Достојанством протонамесника:

Јереја Милована Ранковића, привременог пароха Треће аранђеловачке парохије при храму Светог архангела Гаврила у Аранђеловцу.

Орденом Војска Карађорђа:

Данијела Спасића из Ратковића.

Архијерејском граматом признања:

Одборнике Црквене општине Сабаначко-ратковићке у Ратковићу;
Миодрага Драгичевића из Бање.

Замонашити:

По чину мале схиме:

Расофорну монахињу манастира Благовештења Рудничког Фотину (Глишић), оставивши јој досадашње монашко име Фотина,
Расофорну монахињу манастира Благовештења Рудничког Марију (Пантелић), оставивши јој досадашње монашко име Марија;
Расофорну монахињу манастира Благовештења Рудничког Љубу (Мићић), оставивши јој досадашње монашко име Љуба.

Поверити у опслуживање:

Јереју Ивану Иванковићу, привременом пароху Прве парохије у Конатицама, Архијерејско намесништво беланичко, упражњену Другу парохију у Конатицама.

Поставити:

Јереја Владана Марића, досадашњег клирика Епархије новограчаничко-средњезападноамеричке, на дужност привременог пароха Прве парохије у Међулужју, Архијерејско намесништво младеновачко.

Разрешити:

Јереја Зорана Алексића, привременог пароха Друге парохије у Међулужју, Архијерејско намесништво младеновачко, даље дужности опслуживања упражњене Прве парохије у Међулужју.

Примити у свезу клира:

Јереја Владана Марића из свезе клира Епархије новограчаничко-средњезападноамеричке.

Поделити канонски отпуст:

Браниславу Љубинковићу за свезу клира Архиепископије београдско-карловачке.

Поделити благослов за упис на постдипломске студије на Православном богословском факултету Универзитета у Београду:

Ђакону Милошу Ждралићу из Аранђеловца.

Упокојио се у Господу:

Протонамесник Василије Спасојевић, привремени парох Друге парохије у Конатицама, Архијерејско намесништво беланичко.

СЛУЖЕЊА ПРИЈЕМИ И ПОСЕТЕ ЕПИСКОПА ШУМАДНІСКОГ ГОСПОДИНА ЈОВАНА

Од 1. октобра до 30. новембра 2011. године

ОКТОБАР

1. октобар 2011:

Служио Литургију у храму Светог великомученика Лазара Косовског у Белушићу;
Посетио манастир Тресје на Космају;
Присутвовао шестом Сабору фурулаша у Сопоту и победницима уручио признања.

2. октобар 2011:

Служио Литургију у храму Свете Петке у Лапову.

3. октобар 2011:

Служио Литургију у храму Светог Саве Српског у Крагујевцу – Аеродром;
Учествовао у Патријаршији СПЦ у Београду у раду Одбора за изградњу храма Светог Саве на Врачару.

4. октобар 2011:

Учествовао у Патријаршији СПЦ у Београду у раду Патријаршијског управног одбора и Светог архијерејског синода;
Служио у Бечмену опело рођаци Станислави Младеновић.

5. октобар 2011:

Служио Литургију у храму Светог великомученика Лазара Косовског у Крагујевцу – Белошевац;
Рад у Епархијској канцеларији;
Посетио, у пратњи протојереја ставрофора Саве Арсенијевића и др Радета Николића, цркву у Ратковићу ради надгледања радова на обнови.

6. октобар 2011:

Служио Литургију и пререзао славски колач у храму у изградњи Зачећа Светог Јована Крститеља у Поскурицама;
Посетио храмове у Међулужју и Младеновцу ради надгледања текућих радова;
Освештао крстове за нови храм Светог архиепископа Никодима у Америћу;
Посетио цркву на Опленцу;
Посетио, поводом крсне славе, свештеника Бранислава Матића.

7. октобар 2011 – Преподобни Симон монах:

Служио Литургију и пререзао славски колач у манастиру Прерадовцу поводом славе манастирског храма;
Посетио сестринство манастира Каленића.

8. октобар 2011:

Служио Литургију у Саборној крагујевачкој цркви;
Венчао у Старој крагујевачкој цркви Ђурђа и Весну Ђоковић;
Венчао у Саборној крагујевачкој цркви Миленка и Весну Росић.

9. октобар 2011:

Служио у цркви на Опленцу Литургију и парастос краљу Александру Карађорђевићу поводом годишњице убиства у Марсеју;

Освештао у Младеновцу стан свештеника Слободана Кеџића.

10. октобар 2011:

Служио Литургију у храму Светог Саве Српског у Крагујевцу – Аеродром;
Рад у Епархијској канцеларији;
Посетио храм Светих апостола Петра и Павла у Јагодини ради надгледања припрема за дочек патријарха српског Господина Иринеја;
Учествовао, заједно са градоначелником Јагодине Драганом Марковићем, на конференцији за штампу поводом посете Јагодини патријарха Иринеја.

11. октобар 2011:

Саслуживао на Литургији у Светониколајевском храму у Станишићу Господину Лукијану, епископу осечкопољском и барањском, заједно са епископима: Господином Пахомијем, врањским, Господином Фотијем, далматинским и Господином Порфиријем, јегарским – поводом упокојења Зорке Буловић, мајке Господина Иринеја, епископа бачког. Литургији и опелу присуствовали су и епископи: Господин Василије, зворничко-тузлански, који је предводио опело, Господин Филарет, милешевски и Господин Антоније, мравички.

12. октобар 2011:

Служио Литургију у храму Светог великомученика Лазара Косовског у Крагујевцу – Белошевац
Одржао састанак са братством Саборне цркве у Крагујевцу;
Примио архимандрита Јована, игумана манастира Тресија и протојереја ставрофора Љубишу Смиљковића, архијерејског намесника космајског;
Примио игумана Јевтимија, настојатеља манастира Јошанице.

13. октобар 2011:

Служио Литургију у цркви на Опленцу поводом обележавања десетогодишњице служења као архијерејских намесника протојереја ставрофора Љубише Смиљковића, космајског намесника и Љубише Ђураша, рачанског намесника.

14. октобар 2011 – Покров Пресвете Богородице:

Служио Литургију и пререзао славски колач поводом храмовне славе у храму Покрова Пресвете Богородице у Реснику;
Пререзао славски колач Октету Саборне крагујевачке цркве поводом славе хора;
Примио новинаре ТВ Крагујевац поводом интервјуа за ову медијску кућу.

15. октобар 2011:

Служио Литургију, прву после педесет година, у обновљеном храму Светог великомученика Димитрија у Ратковићу;
Посетио цркву Светих апостола Петра и Павла у Јагодини ради надгледања припрема за дочек патријарха српског Господина Иринеја.

16. октобар 2011:

Саслуживао Господину Иринеју, патријарху српском, на Литургији у храму Светих апостола Петра и Павла у Јагодини и на опелу погинулим Јагодинцима у ратовима од 1912. до 1918. године, а поводом осамдесетогодишњице подизања споменика пострадалима у ратовима за ослобођење и уједињење.

17. октобар 2011:

Служио Литургију у храму Светог Саве Српског у Крагујевцу – Аеродором;
Рад у Епархијској канцеларији.

18. октобар 2011:

Учествовао у Патријаршији у Београду у раду Светог архијерејског синода СПЦ;
Учествовао у Владичанском двору у Крагујевцу у јавном представљању књиге *Изабрани богословско-историјски радови епископа Саве Вуковића*, поводом десетогодишњице упокојења владике шумадијског (1977-2001) Саве Вуковића.

19. октобар 2011 – Свети апостол Тома:

Служио Литургију и пререзао славски колач у храму Светог апостола Томе у Конатицама поводом храмовне славе; током Литургије крстио малог Луку, сина конатичког пароха Ивана Иванковића;
Посетио Црквену општину у Барајеву;
Учествовао у Крагујевцу у прослави поводом седамдесетогодишњице постојања Прве техничке школе;
Учествовао на трибини о страдањима у Крагујевцу 21. октобра 1941. године.

20. октобар 2011:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви;
Посетио манастир Вољавчу ради утврђивања распореда живописа манастирског храма;
Примио Господина Јована Ђулибрка, епископа Липљанског.

21. октобар 2011:

Служио Литургију у капели Владичанског двора у Крагујевцу;
Отпутовао у Цариград као члан делегације СПЦ коју је у посети Васељенској патријаршији предводио Господин Иринеј, патријарх српски.

22. октобар – 25. октобар 2011:

Посета Васељенској патријаршији.

26. октобар 2011:

Служио Литургију у храму Светог кнеза Лазара Косовског у Крагујевцу – Белошевац;
Рад у Епархијској канцеларији;
Служио бденије у храму Свете Петке у Крагујевцу – Виногради.

27. октобар 2011 – Света Петка:

Служио Литургију и пререзао славски колач у храму Свете Петке у Рогојевцу поводом храмовне славе;
Примио Господина Георгија, епископа канадског и др Владу Вукчевића.

28. октобар 2011:

Служио Литургију у храму Свете Петке у Крагујевцу – Виногради;

Посетио, у пратњи др Владе Вукчевића, храмове на Опленцу и Светих апостола Петра и Павла у Аранђеловцу.

29. октобар 2011:

Служио Литургију у Саборној крагујевачкој цркви.

30. октобар 2011:

Служио Литургију у Врбичкој цркви у Аранђеловцу током које је крстио малог Јакова, сина свештеника Милована Ранковића и малу Наталију, кћерку Ђакона Милана Кешића;
Посетио цркву у Буковику у којој се врше археолошка ископавања;
Посетио цркву у изградњи Светог патријарха српског Јоаникија у Орашцу.

31. октобар 2011 – Свети апостол Лука:

Служио Литургију у манастиру Каленићу;
Пререзао славски колач лекарима радиолозима;
Пререзао славски колач свештенику Драгану Симоновићу;
Посетио у Цветкама Драгана Вуковића, поводом храмовне славе;
Присуствовао у Духовном центру Богословије Светог Јована Златоустог предавању професора др Владете Јеротића.

НОВЕМБАР

1. новембар 2011:

Служио Литургију у цркви Успења Пресвете Богородице у Младеновцу током које је крстио малу Марију, кћерку Ђакона Петра Лесковца;
Рад у Епархијској канцеларији.

2. новембар 2011:

Служио Литургију у храму Светог великомученика Лазара Косовског у Крагујевцу – Белошевац;
Рад у Епархијској канцеларији.

3. новембар 2011:

Учествовао у Патријаршији у Београду у раду Светог архијерејског синода СПЦ.

4. новембар 2011:

Служио Литургију у храму Свете Петке у Крагујевцу – Виногради;
Посетио цркву Силаска Светог Духа у Кијеву и утврдио распоред живописања храма;
Председавао састанку на коме се разговарало о могућности отварања одсека за црквену музику у средњим музичким школама на коме су учествовали представници музичких школа и свештеници.

5. новембар 2011:

Осветљао темељ нове цркве Светог патријарха Јоаникија у Орашцу чији је ктитор Оливера Карић Недељковић; у продужетку служио Литургију;
Посетио место Светињу и одредио место за подизање капеле.

6. новембар 2011:

Служио Литургију у Старој јагодинској цркви;
Посетио јагодинске храмове Светих апостола Петра и Павла, Свете Петке и Покрова Пресвете Богородице.

7. новембар 2011:

Служио Литургију у храму Светог Саве Српског у Крагујевцу – Аеродром;

Рад у Епархијској канцеларији;

Служио бденије у храму Светог великомученика Димитрија у Крагујевцу – Сушица;

Пререзао славски колач протојереју ставрофору мр Рајку Стефановићу.

8. новембар 2011 – Свети великомученик Димитрије:

Служио Литургију и пререзао славски колач у храму Светог великомученика Димитрија у Крагујевцу поводом храмовне славе;

Посетио протојереја ставрофора мр Рајка Стефановића поводом крсне славе.

9. новембар 2011:

Учествовао у Патријаршији у Београду у раду Патријаршијског управног одбора;

Замонашио у манастиру Благовештењу у чин мале схиме расофорне монахиње Фотину, Марину и Љубу, оставивши им иста имена.

10. новембар 2011:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви;

Примио професора др Војислава Миловановића, протонеимара храма Светог Саве на Врачару;

Посетио сестринство манастира Драче.

11. новембар 2011:

Служио Литургију у храму Свете Петке у Крагујевцу – Виногради;

Посетио село Бабе ради надгледања радова на обнови Епархијске куће у овом селу.

12. новембар 2011:

Служио Литургију у манастиру Манастирку током које је крстио малог Симеона, сина свештеника Сретка Петковића;

Посетио цркву Преподобног Романа у Рековцу.

13. новембар 2011:

Служио Литургију у храму Светог пророка Илије у Бањи током које је крстио малог Исака, сина свештеника Дејана Тодоровића; освештао капелу за паљење свећа.

14. новембар 2011 – Свети врачевци Косма и Дамјан:

Служио Литургију у храму Светог Саве у Крагујевцу – Аеродром;

Пререзао славски колач Српском лекарском друштву;

Посетио Господина др Игнатија, епископа браничевског поводом крсне славе;

Посетио Ненада Шакића у Београду поводом крсне славе.

15. новембар 2011:

Учествовао на Литургији и парастосу у Саборној цркви у Београду, које је служио Господин Иринеј, патријарх српски, поводом двогодишњице упокојења патријарха Павла;

Учествовао у Патријаршији у Београду у раду Светог архијерејског синода СПЦ;

Пререзао у Барајеву славски колач свештенику Виду Милићу;

Примио Господина Пахомија, епископа врањског.

16. новембар 2011 – Ђурђиц:

Служио, уз саслужење Господина Пахомија, епископа врањског, Литургију у Саборној крагујевачкој цркви, поводом своје крсне славе;

Приредио славски ручак у Владичанском двору, на коме су, уз многобројне званице, били Господин Христостом, епископ жички, Господин Пахомије, епископ врањски, Господин др Игнатије, епископ браничевски и Господин Јоникије, епископ будимљанско-никшићки.

17. новембар 2011:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви;

Рад у Епархијској канцеларији;

Посетио храм у Суморовцу и утврдио распоред живописања;

Посетио дом др Небојше Ђоковића у Топоници;

Посетио протојереја ставрофора Милована Антонијевића, поводом крсне славе.

18. новембар 2011:

Служио Литургију у храму Свете Петке у Крагујевцу – Виногради;

Посетио у Београду, у пратњи Радише Пљакића и Драгомира Брашића, директора Грчке банке Мартиноса Ватиса.

19. новембар 2011:

Служио Литургију, по благослову Господина Лаврентија, епископа шабачког, у селу Ориду (Шабачка епархија);

Освештао у селу Драгојевцу (Шабачка епархија), крстове и звона за нови храм.

20. новембар 2011:

Служио Литургију у храму Свете Петке у Јагодини;

Освештао кућу у Крагујевцу свештенику Небојши Ракићу;

Служио бденије у Саборној крагујевачкој цркви.

21. новембар 2011 – Аранђеловдан:

Служио Литургију у храму Светих апостола Петра и Павла у Аранђеловцу;

Пререзао славски колач протојереју ставрофору Мићи Ћирковићу;

Посетио Радишу Пљакића, потпредседника Епархијског управног одбора, поводом крсне славе;

Посетио протојереја ставрофора Саву Арсенијевића поводом крсне славе.

22. новембар 2011:

Служио Литургију у храму Светог великомученика Пантелејмона у Крагујевцу – Станово;

Рад у Епархијској канцеларији.

23. новембар 2011:

Служио Литургију у храму Светог великомученика Лазара Косовског у Крагујевцу – Белошевац;

Присуствовао у Патријаршији у Београду пријему који је Свети архијерејски синод СПЦ приредио за министра просвете Жарка Обрадовића, поводом остваривања програма веронауке у школама.

24. новембар 2011:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви;

Посетио храм у изградњи Светог деспота Стефана Лазаревића у кругу болнице у Смедеревској Паланци.

25. новембар 2011:

Служио Литургију у храму Свете Петке у Крагујевцу и у чин ђакона рукоположио дипломираног теолога из Батоцине Милоша Митровића;
Служио бденије у школском храму Богословије Светог Јована Златоустог у Крагујевцу.

26. новембар 2011 – Свети Јован Златоусти:

Служио Литургију и пререзао славски колач у школском храму Богословије Светог Јована Златоустог у Крагујевцу поводом школске славе; у чин презвитера рукоположио ђакона Милоша Митровића;
Примио Господина др Игнатија, епископа браничевског.

27. новембар 2011:

Служио Литургију у храму Свете Петке у Крагујевцу – Виногради;
Примио професора др Слободана Славковића, директора у Ортопедској болници *Бањица* у Београду.

28. новембар 2011:

Служио Литургију у храму Светог Саве Српског у Крагујевцу – Аеродором;
Рад у Епархијској канцеларији.

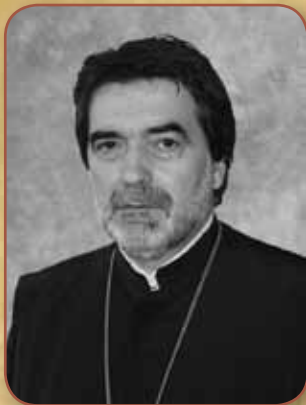
29. новембар 2011:

Служио Литургију у храму Светог великомученика Димитрија у Крагујевцу – Сушица;
Посетио цркву у Буковику у којој је током археолошких ископавања пронађено тело свештеника;
Посетио цркву Светих апостола Патра и Павла у Аранђеловцу;
Састао се, у претњи протојереја ставрофора Миће Ђирковића, архијерејског намесника орашачког, са Татјаном Јовановић, ради договора о подизању цркве у кругу аранђеловачке болнице.

30. новембар 2011:

Служио Литургију у храму Светог великомученика Лазара Косовског у Крагујевцу – Белошевац;
Рад у Епархијској канцеларији;
Примио Радишу Милошевића, председника општине Баточина.

*Протојереј-ставрофор
др Радован Биговић,
изасланик Св. арх. синода*

*Његово преосвештенство
Г. Јован,
епископ шумадијски*

*Протојереј ставрофор
др Зоран Крстић,
ректор Богословије*

*Наставнички колегијум,
надлежни архијереј,
изасланик Светог
архијерејског синода
СПЦ и матуранти
Богословије Светог
Јована Златоустог у
Крагујевцу
јун 2011. године*

*Негослав Јованчевић,
професор,
разредни старешина*

*Протојереј ставрофор
мр Рајко Стефановић,
професор*

*Протонамесник
Александар Борота,
професор приправник*

*Протонамесник
Небојша Ракић,
професор приправник*

*Протођаконакон
Златко Матић,
хонорарни наставник*

*Бакон Александар Сенић,
професор приправник,*

*Мирослав Анђелковић,
професор приправник*

*Владан Костадиновић,
професор приправник,*

*Др Ненад Грујовић,
хонорарни наставник*

*Гојко Ненадић,
хонорарни наставник*

*Марко Максимовић,
хонорарни наставник*

*Саша Трифунковић,
хонорарни наставник*

*Немања Старовлах,
наставник*

*Бранислав
Босанчић*

*Данијел
Цвјетковић*

*Дејан
Мијајиловић*

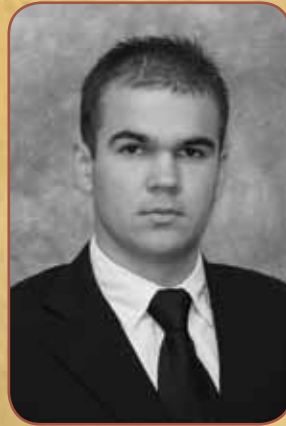
*Дражен
Крајић*

*Илија
Крстић*

*Марко
Урошевић*

*Марко
Филиповић*

*Милош
Јовановић*

*Миљан
Никитовић*

*Никола
Младеновић*

*Обрад
Видаковић*

*Радојица
Којић*

*Саво
Величковић*

*Срђан
Банда*

*Стефан
Булатовић*

ДЕЧИЈА СТРАНА

“КО НЕ ПРИМИ ЦАРСТВА БОЖИЈЕГА КАО ДЕТЕ НЕБЕ УБИЉИЦА”

ГДЕ ЈЕ ЦАРСТВО БОЖИЈЕ?

Запитајмо се: Где је Царство Божије?

На то питање може се одговорити и овако:

Где год је неко крштен у име Пресвете Тројице и прима Духа Светог кроз Свету Тајну крштења, ту је посејано семе Царства Божијег. Када год било који грешник преиспита себе и одлучи да се кроз искрено покајање врати свом Оцу, као што је то учинио блудни син из јеванђелске приче, ту је Царство Божије. Када год клекнете да у молитви отворите своје срце Богу, ту је Његово Царство.

Када год видите да неко помаже гладнима, жеднима и немоћнима, као и да се брине за болесне и оне који су у било каквој невољи, и да то чини у име Господа Исуса Христа, знајте да је ту Царство Божије.

Где год се служи Света Литургија и где је Исус Христос присутан као реч Божија и Хлеб Живота, ту је Царство Божије.

Али, морам још једном да нагласим: децо, ако је Царство Божије у вама, нико више неће морати да вас убеђује и наговара

да идете на Свету Литургију нити на часове веронауке. Доћићете од своје воље и испуњени радошћу! Нећете моћи ни да замислите да не дођете, јер сте у Царству и Царство пребива у вама.

БОГ ЈЕ ПОСТАО ЧОВЕК ДА БИ ЧОВЕК ПОСТАО БОГ

Промоција 9. броја школског часописа „Растко“ који издаје ОШ „17. октобар“ из Јагодине

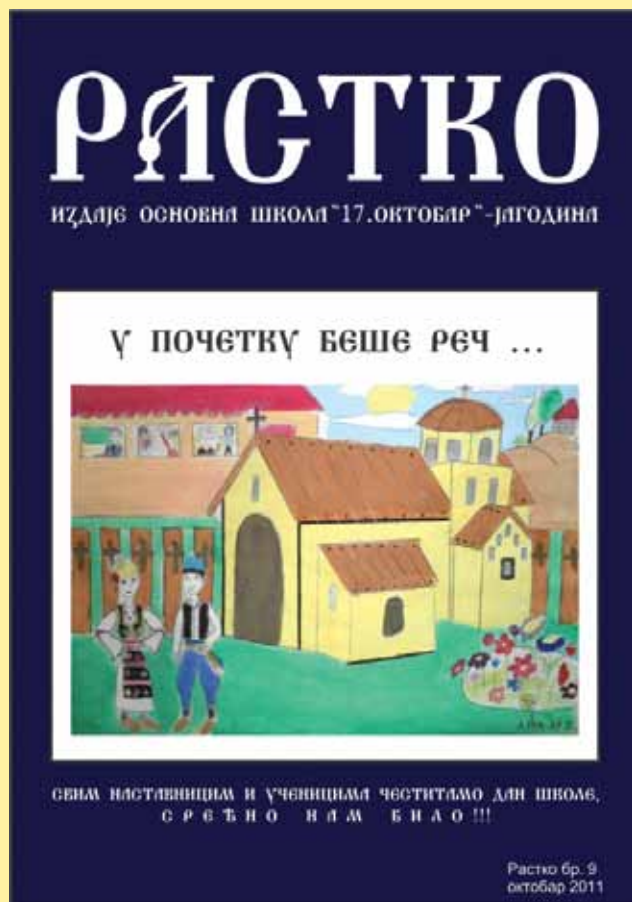

сновна школа „17. октобар“ из Јагодине је издала 9. по реду број школског часописа „Растко“. Да подсетимо читаоце „Каленића“ да часопис „Растко“ излази са благословом Његовог Преосвештенства епископа Шумадијског Господина Јована, по одобрењу директорке основне школе госпође Биљане Милановић, а уз сагласност координатора за веронауку архијерејског намесништва беличког Епархије шумадијске јереја Миломира Тодоровића. Главни и одговорни уредник часописа је вероучитељ Борис Милосављевић.

Промоција часописа је одржана у препуној сали основне школе „17. октобар“ у оквиру свечаног прослављања дана школе и уз присуство великог броја ђака и наставника ове школе. Часопис излази два пута годишње о дану школе и о Савиндану. Промоцију је отворила директорка школе госпођа Биљана Милановић. На самој промоцији уредник часописа вероучитељ Борис Милосављевић је све присутне подсетио на речи Васкрслог Господа Исуса Христа „Мир вам“, којима се Он обратио апостолима када се појавио међу њима након свог Васкрсења. Истакавши да су ове речи позив свим људима да пре свега стекну мир у души, мир који једино Бог даје човеку у сусрету са Њим кроз Свету Литургију и причешће Животворним Тајнама Христовим. Он је истако да је човек позван да ствара и да на тај начин посведочи своју Боголикост, али то стварање треба да извире из душевног мира који једино даје Господ.

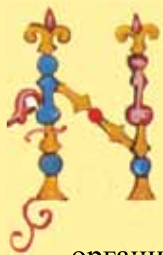
Саму промоцију школског часописа „Растко“ увеличао је и својим вештим свирањем на фрули ученик Богдан Марковић, а чланови школске новинарске секције су на један врло симпатичан и успешан начин презентовали ово на нашим просторима јединствено дело.

Нинослав Дирак, протођакон

ДЕЧИЈА СТРАНА

КВИЗ ТАКМИЧЕЊЕ ИЗ ВЕРСКЕ НАСТАВЕ

а иницијативу вероучитеља из Архијерејског намесништва беланичког, у суботу 29. октобра у основној школи „Кнез Сима Марковић“ у Барајеву, организовано је квиз такмичење из верске наставе за ученике четвртих разреда основних школа беланичког архијерејског намесништва.

Модератор овог квиза био је вероучитељ Новак Илић, а у жирију су били господин Драгиша Дамњановић и свештеници Видо Милић, архијерејски намесник беланички, и Владимир Димић.

У квизу су учествовале четири екипе (Барајево, Вранић, Степојевац и Дражевац) са по шест чланова. Најбоље резултате показала је екипа из Барајева, а најбољи појединац је био ученик Милан Славић из Вранића.

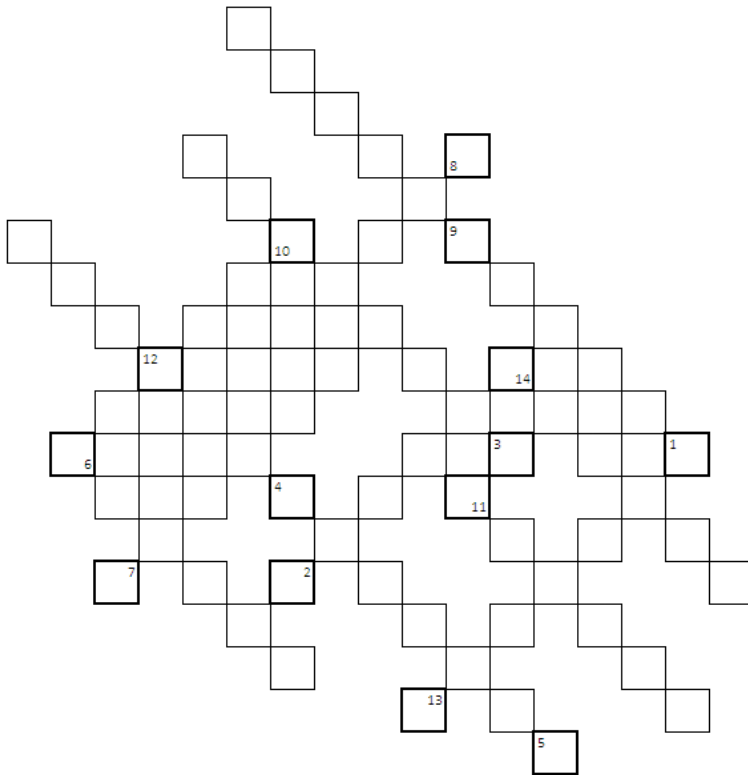
У оквиру овог квиза постојале су четири групе питања, а посебан задатак је био онај из иконописања. Наиме, у том задатку је по један од чланова из сваке екипе све време трајања квиза сликао лик светитеља по свом избору. Питања у квизу су била прилагођена узрасту деце која су се такмичила, а учесници су одговорили тачно на готово сва

постављена питања. Квиз је имао за циљ не само да покаже знање наших ученика из веронауке, већ и да мотивише дружење деце по основним школама у беланичком архијерејском намесништву.

Пошто је квиз наишао на општу прихваћеност и одобравање, како међу школском децом тако и међу вероучитељима, у плану је да се организује такмичење и за остале разреде основношколског узраста.

Попуни водећи рачуна о смеру у ком се креће цела реч:

1. Празник Христовог Рођења
2. Једни од првих сведока Христовог Рођења
3. Место у коме се Господ родио
4. Број мудраца који су дошли са Истока
5. Водилца мудрацима
6. Један од дарова који су мудраци донели
7. Још један дар мудраца
8. Земља у којој се сада налази град у коме је Господ био рођен
9. Месец у коме се слави Празник Христовог Рођења
10. Име човека за кога је Дева Марија била заручена
11. Земља у коју је Христова породица побегла одмах по Рођењу
12. Владар који је владао Јудејом у време Рођења Господа
13. Простор у коме је рођен Господ
14. Дар мудраца

ЗВЕЗДАНО НЕБО

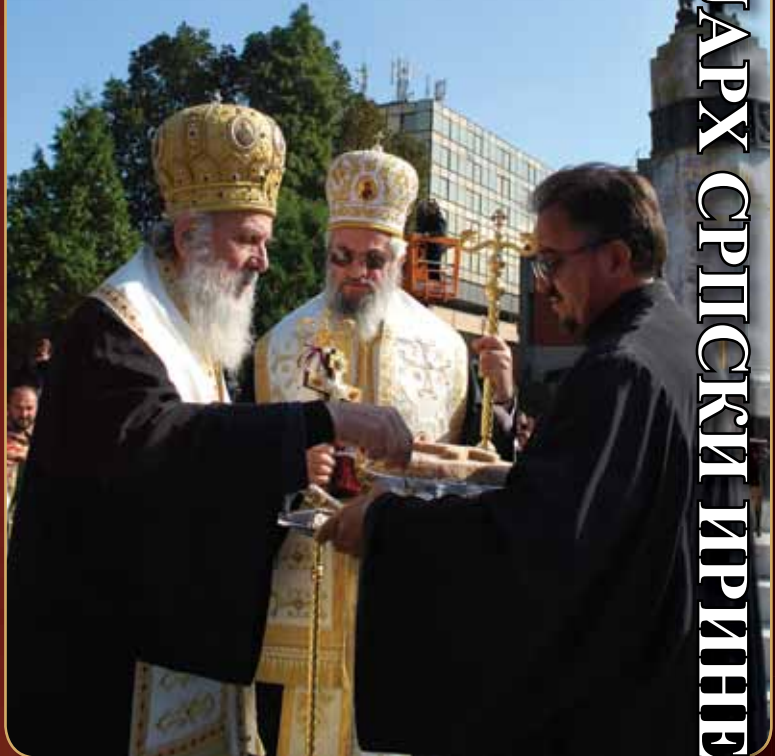

ежбајте да осећате присуство Божије гледајући звездано небо ноћу. Кад би се звезде појављивале само једном у 1000 година, тада не бисмо одлазили на спавање целе ноћи да би им се дивили. Годинама бисмо причали о томе што смо видели. Али, звезде су ту сваке ноћи. Толико смо навикли на њих, да за нас губе чудесност. А не би требало да буде тако. Посматрање неба је тако диван начин на који можемо да се сетимо величанствености Божије. Сваки пут кад погледамо у звезде, сетимо се да нам оне испишу поруку: Бог постоји и Он је бескрајно велики.

ФОТО
ТОРНАЖА

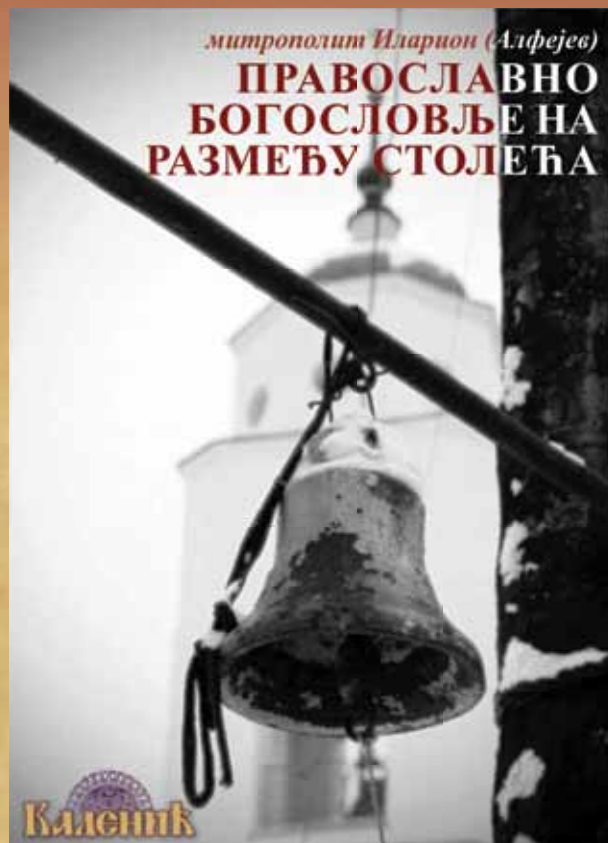
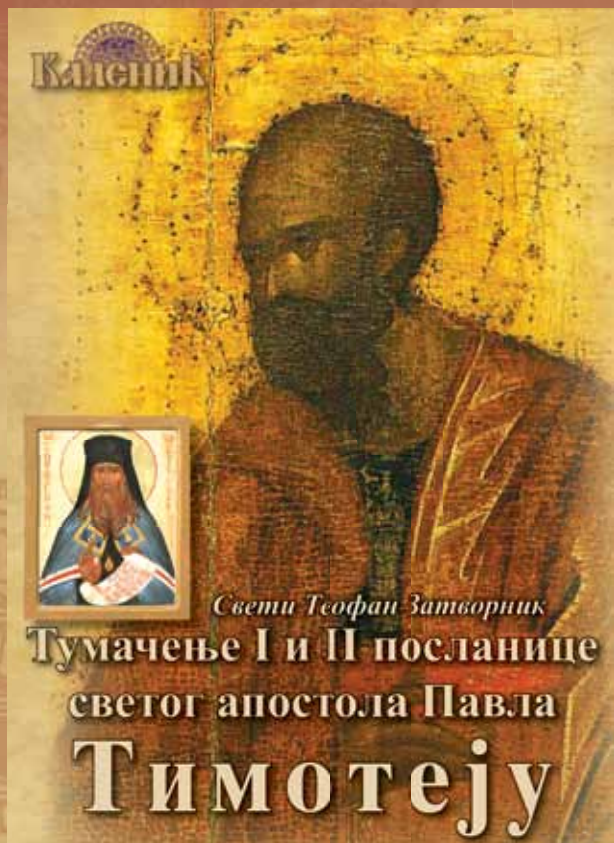
ПАТРИЈАРХ СРПСКИ И РИНСКИ ПОСЕТИО ЈАГОДИНУ

Каленик

ИЗДАВАЧКА УСТАНОВА ЕПАРХИЈЕ ШУМАДИЈСКЕ **НОВА ИЗДАЊА**

34000 Крагујевац,
Краља Александра I Карађорђевића
31а, п. ф. 54
телефони: +381 34 333 827;
+381 65 803 48 02
sum.eparhija@eunet.rs
http://www.crkveniartikli.org
http://www.eparhija-sumadijska.org.rs

Ускоро:

